[redacted]

landbouw, natuurbeheer
en visserij

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Directie IJsselmeergebied

Natuurontwikkeling IJsselmeergebied

Rijkswaterstaat
directie IJsselmeergebied
bibliotheek
postbus 600
8200 AP Lelystad

Projectenplan
Natuurontwikkeling IJsselmeergebied
2002-2010

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, directie Noordwest
Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat, directie IJsselmeergebied

Oktober 2002

87741 f520

Inhoudsopgave

Aanleiding 1
- Inleiding 1
- Realisering van het beleid 1
- Samenwerkingsovereenkomst 2
- Leeswijzer 2

Het kader 3
- Ecologische koers 3
- Recreatief medegebruik 3
- Uitgangspunten en randvoorwaarden 4

De bijdrage aan het IJsselmeergebied 7
- Het IJsselmeer 7
- Het Markermeer 8
- Het IJmeer 9
- Randmeren 9

De projecten 11
- Projecten 11
- Compensatie 11
- Vervolgproces 11

Aanlegprojecten 13
1. Herstel Oudemirdumerklif 15
2. Tacozijl 18
3. De Vormt 20
4. Zwarte Meer 23
5. Kamperhoek 26
6. Afronding IJsselmonding/Roggebotsveld 29
7. Eemmeer 33
8. Houtribdijk 35
9. Oostvaardersdijk 38
10. Hoornse Hop 41
11. Kreupel fase 2 44
12. Wieringervlaak 46

Stimuleringsprojecten 49
1. Amstelmeer 51
2. Oude Zeedijk Venhuizen 53
3. West Friese Kust 54
4. Zuidelijk IJmeer 56

Aanleiding

Inleiding

70 jaar geleden is door de aanleg van de Afsluitdijk het IJsselmeer ontstaan. Het tot dan toe zoute en brakke water verzoette snel. Dit had grote gevolgen voor het planten- en dierenleven. Zeeorganismen verdwenen en planten en dieren van het zoete water kwamen. Van natuurbescherming en natuurbeheer was in die tijd nauwelijks sprake. Uit oude publicaties blijkt echter wel de interesse van natuurwetenschappers voor de veranderingen, die zij onderzochtten en beschreven.

De aanleg van de grote polders in het IJsselmeer had een verkleining van het wateroppervlak en een verharding van de overgang land en water tot gevolg, maar bood tegelijkertijd ruimte aan veel op het land levende planten en dieren, vooral in de tijd dat de polders werden ontgonnen. Ook deze ontwikkelingen waren biologisch gezien interessant en er gingen al snel stemmen op om de uit een oogpunt van natuurbehoud belangrijke situaties te behouden. De belangstelling voor het water was niet groot. Het was er en het had vooral een functie voor de waterhuishouding en de visserij. Het was bekend dat er veel vogels verbleven, maar die kregen geen bijzondere aandacht.

In de loop der jaren werd het IJsselmeer in toenemende mate voor allerlei functies "ontdekt". De recreatie kwam op. Er bleek goed bouw- en metselzand te winnen en zo meer. Langzamerhand kwamen ook de spanningen tussen de verschillende functies aan het licht. Er moesten meer keuzes worden gemaakt dan daarvoor. Er werden beleidsnota's geschreven. In toenemende mate werd belang gehecht aan de natuurwaarden. Eerst aarzelend, maar later duidelijker verwoord in regeringsbeslissingen als het Natuurbeleidsplan, het Structuurschema Groene Ruimte en de 4e Nota Waterhuishouding.

In deze nota's werd geconstateerd dat het IJsselmeergebied weinig ondiepe oeverzones had en dit werd als een gemis ervaren. In de nota "Natuur voor mensen, mensen voor natuur", de opvolger van het Natuurbeleidsplan is aangegeven dat het ecologisch functioneren van het IJsselmeergebied kan worden versterkt door ondiepe oeverzones verder te ontwikkelen. Ook de Integrale Visie IJsselmeergebied 2030 geeft aan dat de aanleg van natuurontwikkelingsgebieden, zoals ondiepten en buitendijkse moerassen, de waarde van het gebied versterken.

Realisering van het beleid

Sinds eind van de jaren tachtig wordt door de regionale directies van Rijkswaterstaat en LNV samengewerkt aan de uitvoering van projecten gericht op het creëren van moerasgebieden waarbij de nadruk lag op riet- en biezenvelden en droogvallende, onbegroeide platen. Daarnaast ontstonden ook vanuit andere organisaties initiatieven voor projecten met dezelfde doelstellingen waar beide ministeries in participeerden[1]. In de loop van de jaren negentig begonnen steeds meer plannen voor natuurontwikkeling het licht te zien waarvan een aantal werd uitgevoerd[2].

1 Waterlandse kust (onder constructie), Natte As (onder constructie), PEN- eiland (onder constructie).
2 Te noemen vallen de projecten: Onderdijk, 1989; Polsmaten, 1992; Strand Horst (zonering recreatie), 1992; Abbert I, 1993; Mirnserklif, 1993; Stichtse Brug, 1993; Abbert II, 1995; Bocht van Molkwerum, 1995.

Samenwerkingsovereenkomst

In 2000 is door de staatssecretarissen van LNV en V&W een samenwerkingsovereenkomst getekend, waarin onder andere 80 miljoen euro voor natuurontwikkeling met recreatief medegebruik in het IJsselmeergebied is bestemd. Hiermee wordt een impuls gegeven aan de uitvoering van de plannen voor vergroting van de natuurwaarden. Ongeveer 35 miljoen euro wordt gebruikt voor het uitvoeren van plannen die in een vergevorderd stadium van ontwikkeling zijn[3]. In de volgende tabel wordt daarvan een overzicht gegeven. Tevens zijn de natuurontwikkelingsprojecten opgenomen die dateren van voor de samenwerkingsovereenkomst. Voor de overige 45 miljoen euro worden in dit plan projecten gepresenteerd.

Leeswijzer

In het tweede hoofdstuk staat het kader weergegeven. Het derde hoofdstuk geeft per deelgebied een beeld van de huidige situatie en de mate waarin de diverse projecten een bijdrage leveren aan het versterken van de natuurwaarden. Daarna volgt een korte toelichting op de projecten en een beschrijving van de projecten in detail.

Tabel 1: *Uitgevoerde en lopende projecten*

Projecten van voor de Samenwerkingsovereenkomst			
Onderdijk, 1989	Rietmoeras		100 ha
Polsmaten, 1992	Slikplaat met dam		10 ha
Strand Horst, 1992	Zonering recreatie		
Abbert I, 1993	Zandplaat (inmiddels verdwenen)		5 ha
Mirnserklif, 1993	4 zandplaten		10 ha
Stichtse Brug, 1993	Vogeleilandje		3 ha
Abbert II, 1995	120 kleine eilandjes		13 ha
Bocht van Molkwerum, 1995	3 vogeleilanden		9 ha
Vossemeer, 1996	Kleiterpen en luw water		100 ha
It Soal, 1997	Zandplaat en recreatieve zonering		25 ha
Ramsplaat, 1998	Onderdeel IJsselmonding project		45 ha
Lopende projecten die worden gefinancierd uit de samenwerkingsovereenkomst			**Globale kosten projecten samenwerkingsovereenkomst**
Natte As (onder constructie, medefinanciering van regionale overheden)	Ecologische infrastructuur	200 ha	3,5 M€
Kreupel fase 1, aanvang aanleg 2002	Vogelbroedgebied	75 ha	11,5 M€
Natuurontwikkelingsprojecten Integrale Inrichtingsplan Veluwerandmeren (IIVR)	Divers	125 ha	5,5 M€
IJsselmonding	Moerasdelta	800 ha	8,5 M€
Delta Schuitenbeek	Rietmoeras	45 ha	1,4 M€
Projecten derden waarbij wordt medegefinancierd			
Waterlandse kust (onder constructie)		50 ha	4,5 M€
PEN- eiland (onder constructie)		20 ha	0,6 M€
Totaal (gefinancierd uit de samenwerkingsovereenkomst)		1318 ha	**35,5 M€**
Totaal oppervlakte natuurontwikkeling		1585 ha	
Restant gelden Samenwerkingsovereenkomst			79 M€ - 35,5M€ = **43,5 M€**

[3] IJsselmonding in aanleg, Kreupel, aanvang aanleg 2002, Natte As, in aanleg, bijdragen aan natuurontwikkeling IIVR en ROM-IJmeer.

Het kader

Het kader van de natuurontwikkeling wordt bepaald door de Europese Vogelrichtlijn, de openheid en zonering van het gebied en het aalscholverbeleid. Het IJsselmeergebied herbergt veel vogels. Veel van de soorten komen in een zodanig groot aantal voor, dat er sprake is van, op Europese schaal bezien, belangrijke waarden. In de Integrale Visie IJsselmeergebied 2030 is de openheid één van de drie kernkwaliteiten van het gebied. Daarnaast is er in de visie een onderscheid gemaakt in drie zones, namelijk een zuidelijke, een midden en een noordelijke zone. Van zuid naar noord is er een trend van intensief naar extensief gebruik, met in het zuiden intensieve, en in het noorden extensieve recreatie. Vooral het Markermeer en het zuidelijk deel van het IJsselmeer kunnen aantrekkelijker worden gemaakt voor de recreatievaart door de aanleg van vaardoelen. De realisatie van deze vaardoelen wordt ten dele gecombineerd met natuurontwikkeling.
In het beleidsbesluit Binnenvisserij is aangegeven dat het vigerende beleid, gericht op het voorkomen van het ontstaan van nieuwe broedkolonies aalscholvers, zal worden gecontinueerd.

Ecologische koers

Door de stuurgroep natuurontwikkeling IJsselmeergebied is het Realisatieprogramma Natuurontwikkelingsprojecten IJsselmeergebied vastgesteld. Hierin wordt op basis van het in de eerdergenoemde beleidsnotities aangegeven doel, de te ontwikkelen natuur, nader uitgewerkt. De keus die daarbij is gemaakt richt zich vooral op het ontwikkelen van de natte ecosysteemonderdelen. Dat wil zeggen: de zone rondom de waterlijn, kaal of begroeid met helofyten en het ondiepe open water. Dit is ingegeven door het beleid, waarin de nadruk is gelegd op de openheid van het gebied en het handhaven en versterken van de functie in het kader van de Europese Vogelrichtlijn. De inzet is gericht op een kwaliteitsverbetering van de huidige waarden. Dus geen waardevolle natuur vervangen door andere natuur.

Door de aanwijzing van Speciale Beschermingszones in het kader van de Europese Vogelrichtlijn, die bijna het gehele IJsselmeergebied omvatten, is de uitwerking van bovengenoemde beleidskeuze verder ingekaderd. De koers van natuurontwikkeling is in grote mate gericht op de kwalificerende en de als bedreigde en zeldzame, in de richtlijn aangegeven vogelsoorten. Het voor het gebied aangegeven natuurdoeltype is "Zoete afgesloten zeearm", deze bestaat uit de volgende onderdelen: een natte tot droogvallende moeraszone, ondiep water en matig tot zeer diep water.

Het aanleggen van ondiepten, moerassen en luwtezones heeft ook als voornaamste doel het leefgebied van de kwalificerende vogelsoorten te versterken. Door ondiepten ontstaan beschutte gebieden, waar de onderwater flora en fauna zich kan ontwikkelen, (water)planten groeien, vissen paaien en vogels rusten, ruien en foerageren. Buitendijkse moerasgebieden worden mede daar aangelegd waar een duidelijke relatie ligt met aanwezige of te realiseren natte gebieden binnendijks. Samen met mogelijke uitbreidingen binnendijks wordt het stelsel van grotere en kleinere moerassen uitgebreid, ter versterking van de "open water natuur".

Recreatief medegebruik

Een natuurlijke omgeving bepaalt in belangrijke mate de aantrekkelijkheid van het landschap voor de recreatie. In combinatie met de instandhouding en ontwikkeling van deze natuurlijke waarden worden de recreatieve gebruiksmogelijkheden vergroot. De volgende vormen van recreatief medegebruik worden in de verschillende projecten waar mogelijk

ingepast: voorzieningen van grote en kleine watersport, sportvissers, vogelkijkers en schaatsers. De natuurbelangen wegen bij de inpassing zwaarder dan de recreatiebelangen.

Voorzieningen voor grote en kleine watersport worden bij projecten waar mogelijk ingepast.

Voor een aantal specifieke voorzieningen zoals vogelkijkhutten of recreatievoorzieningen ten behoeve van sportvissen en kleine watersport is het niet goed mogelijk een kwantitatieve raming te geven van wat wordt aangelegd. Wij beperken ons daarom hier tot het signaleren van de vraag en die kan, daar waar zich mogelijkheden voordoen op een verstandige wijze worden ingevuld. Voor wat betreft de kleine watersport richten we ons vooral op het kanoën, een natuurgerichte vorm van recreatie.

In het IJsselmeergebied worden tot en met 2015 circa 1000 extra aanlegplaatsen voor tijdelijk gebruik (vaardoelen en ankerboeien) gerealiseerd. Hiervan zijn er 370 in de randmeren gedacht. De resterende 630 dienen zodanig verspreid te worden dat bijgedragen wordt aan de gewenste zonering. Op hoofdlijnen betekent dit, dat het grootste aantal in het Markermeer zal worden gerealiseerd. Hierbij wordt aangesloten bij de natuurontwikkeling in het gebied. De vaardoelen zorgen ervoor dat de recreant aantrekkelijk vaarwater vindt op een redelijke afstand.

Uitgangspunten en randvoorwaarden

Om met concrete projecten tot realisatie van de genoemde beleidsdoelen en de ecologische koers te komen, zijn deze vertaald in een aantal uitgangspunten en randvoorwaarden.

Natuur(ontwikkeling):

- De natuurontwikkelingsprojecten passen binnen de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Europese Vogelrichtlijn, dat wil zeggen de projecten dragen bij aan het behoud en de versterking van de huidige vogelwaarden. De inrichting wordt hierop afgestemd.
- Omdat de belangrijkste natuurwaarden in het IJsselmeergebied, zoals eerder gezegd, gekoppeld zijn aan de vogels die van het gebied gebruik maken, dient bij de projecten de nadruk te liggen op de ontwikkeling van ecotopen die voor de in het geding zijnde internationaal belangrijke water- en moerasvogels van belang zijn. Voor nieuwe projec-

ten in het IJsselmeergebied ligt de focus mede daarom op aanleg op en onder het huidige zomerpeil.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.
- Het IJsselmeergebied is één grootschalig natuurgebied. De maat van de natuurontwikkelingsprojecten is zodanig dat zij voor de doelsoorten van wezenlijke betekenis is, zonder de grootschaligheid aan te tasten.
- Locaties voor projecten worden gezocht in de oeverzones van het IJsselmeergebied: hier wordt ecologische versterking nagestreefd, waarbij de openheid van het gebied niet in het gedrang mag komen.
- Bij het selecteren van locaties voor natuurontwikkeling wordt rekening gehouden met bestaande natuur(ontwikkelings)gebieden, zowel in het water als op het land, met het oog op versterking van de Ecologische Hoofdstructuur.
- Natuurontwikkeling op de kansrijke (ondiepe) locaties voor de kusten van het oude land heeft de prioriteit van het Rijk. Kansrijke locaties voor het nieuwe land worden niet vergeten.

Recreatief medegebruik:
- Recreatief medegebruik maakt deel uit van de projecten.
- Vuistregel voor de financiering is dat een substantieel deel van het beschikbare budget aan de recreatie wordt besteed. Dit kan per project verschillen.
- Uitgangspunt qua situering is dat de medegebruikersfunctie in samenhang ontwikkeld wordt en er liefst een directe relatie is tussen het natuurontwikkelingsproject en de in te passen medegebruikersfunctie. Soms kan gekozen worden om recreatief medegebruik apart van het natuurontwikkelingsproject te situeren als zonering.
- Uitgangspunt voor de recreatieve functie is dat het daadwerkelijk om een bijdrage aan de recreatieve kwaliteit gaat en niet om waterbeheersings- en/of veiligheidsmaatregelen.
- Uitgangspunt is een sobere inrichting.

Visserij:
- De natuurontwikkelingsprojecten worden niet afgesloten voor de visserij. Indien de bevisbaarheid ernstig vermindert, worden passende oplossingen gezocht met de betreffende vissers.
- Het ontstaan van nieuwe broedkolonies aalscholvers wordt voorkomen.

De natuurontwikkelingsprojecten worden niet afgesloten voor de visserij.

Ruimtelijke ordening:

- De planologische mogelijkheden en beperkingen zijn medebepalend voor de planvorming.

Draagvlak:

- Er wordt gestreefd naar maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak voor de projecten.

Waterbeheer:

- Vanuit het oogpunt van het waterkwantiteitsbeheer wordt gesteld dat er aandacht moet zijn voor het waterbergend vermogen in het gebied en het toekomstige peilbeheer (Waterhuishouding in het Natte Hart (WIN), beleidsverkenning van Verkeer en Waterstaat naar het toekomstig waterpeilbeheer in het Natte Hart). Dit betekent dat de projecten bestand zijn tegen en/of baat hebben bij het dynamische peilbeheer in de periode tot en met 2050.
- Vanuit het oogpunt van waterkwaliteitsbeheer wordt de voorwaarde gesteld dat er voldoende doorstroming in het gebied moet plaatsvinden om bijvoorbeeld zaken als botulisme te voorkomen.
- Er wordt rekening gehouden met de Europese Kaderrichtlijn Water.

De bijdrage aan het IJsselmeergebied

Het IJsselmeergebied wordt gezien als één grootschalig natuurgebied. Natuurontwikkeling biedt de mogelijkheid het functioneren en de veerkracht van het totale ecosysteem te versterken. Het streven om gebieden aan te leggen die op zichzelf een zelfdragend ecosysteem zijn, wordt hiermee verlaten. De maatvoering van de projecten is zo dat ze voor de doelsoorten van wezenlijke betekenis zijn, maar ook weer niet zo groot dat er over grote oppervlaktes een geheel nieuwe vorm van natuur wordt gemaakt. In het navolgende gedeelte worden per deelgebied de projecten geplaatst in de context van hun bijdrage aan de bestaande natuur.

Het IJsselmeer

Het IJsselmeer is het meest dynamische meer in het gebied. En heeft de nog overgebleven diepe geulen, maar ook grote ondieptes. Het water is relatief helder en voedselrijk en spiering en driehoeksmosselen vormen de belangrijkste voedselbron voor watervogels. Het vormt een belangrijke pleisterplaats voor onder andere Fuut, Nonnetje, Grote Zaagbek, Aalscholver, Tafeleend, Kuifeend, Toppereend en Brilduiker. Belangrijk is het ontbreken van broedgelegenheid voor kale grondbroeders, zoals sterns, die voor het broeden afhankelijk zijn van onbegroeide zandplaten. Hierin wordt voorzien door het reeds in aanleg zijnde project de Kreupel.

Kalegrondbroeders als de Visdief kunnen gebruik maken van de Kreupel.

Voor de Friese kust liggen polders en zijn er brede rietbegroeiingen aanwezig. Ook ligt er een droogvallende zandplaat, de steile bank, een belangrijk gebied voor steltlopers. Hier en daar wordt aan de zuidzijde de waterkering gevormd door kliffen. Een tweetal projecten beoogt deze waarden te versterken. In de relatieve luwte voor de stuw Tacozijl wordt een aantal zandplaten aangelegd met een hoogte op en onder het zomerpeil ter versterking van de functie van de Steile Bank (Project: Tacozijl). Hier wordt ook de aansluiting gezocht met de bekade buitendijkse polders ten oosten hiervan. Bij de Oudemirdumerklif wordt gekeken of het verwijderen van de basaltbescherming kan leiden tot nieuwe afslag van het klif

(Project: Herstel Oudemirdumerklif), hierdoor ontstaat weer de van oudsher karakteristieke onbegroeide steilrand met dynamische vooroever, een broedgebied voor bijvoorbeeld oeverzwaluwen.

Aan de Noord-Hollandse kust is in de loop van de jaren een afwisseling ontstaan van natuurontwikkelingsprojecten en recreatieprojecten. Nog steeds zijn er allerlei lokale initiatieven. Zo wordt bekeken of de nu nog als landbouwgebied functionerende Koopmanspolder kan worden vrijgemaakt voor natuurontwikkeling. Het hoogheemraadschap van Uitwaterende Sluizen in Hollands Noorderkwartier denkt na over helofytenfilters voor haar rioolwaterzuiveringsinstallatie nabij Andijk en daarnaast wordt er in de regio nagedacht over buitendijkse natuur- en recreatieontwikkeling te Medemblik. Door samenhang te zoeken ontstaat de mogelijkheid de kust integraal te ontwikkelen. De Projectgroep meent hier een rol in te kunnen spelen (Stimuleringsproject: West Friese Kust).

De Wieringermeerdijk is strak en het voorliggende water diep. Hier lijkt natuurontwikkeling minder op zijn plaats. Mogelijkheden zijn er wel op de ondiepte van de Wieringervlaak (Project: Wieringervlaak). Een goede landschappelijke inpassing is van groot belang gezien de ligging midden in het open water. Recreatieve medegebruiksmogelijkheden worden gezocht langs de Afsluitdijk rekeninghoudend met de ligging van de onveilige zone van het schietoefenterrein Breezanddijk. Ook zijn er interessante mogelijkheden om aan te sluiten bij de initiatieven die er zijn om natuur te ontwikkelen in het Amstelmeer (Stimuleringsproject: Amstelmeer). Eén van de meren ontstaan door de inpoldering van de Wieringermeer.

Ook langs de dijken van de Noordoostpolder is het water diep en dus niet erg geschikt voor natuurontwikkeling, met uitzondering van de ondiepte voor het voormalig eiland Urk: De Vormt (Project: De Vormt). Ook hier is landschappelijke inpassing een belangrijk vraagstuk. Daarnaast wordt bekeken of er door middel van innovatieve technieken luwte gecreëerd kan worden voor de strakke dijken in het IJsselmeer en Markermeer voor zowel de vogels als de watersporters.

Het Markermeer

Het Markermeer is ecologisch gezien verschillend van het IJsselmeer. Dit is voornamelijk het gevolg van de slibrijke bodem. Het slib wordt door golven opgewerveld en vertroebelt het water. Ontwikkeling van waterplanten wordt hierdoor bemoeilijkt. Ook de ontwikkeling van driehoeksmosselen wordt belemmerd. Voor de aanleg van de Houtribdijk werd dit slib afgevoerd naar de diepere geulen van het IJsselmeer. Natuurontwikkeling richt zich op het maken van golfluwte waardoor de opwerveling wordt tegen gegaan. In de luwte van de dam naar Marken, de Gouwzee, heeft dit geleidt tot de ontwikkeling van velden waterplanten. Tussen Scharwoude en Schardam worden slibvangputten aangelegd en luwte gecreëerd, hierdoor ontstaat lokaal helder water en kunnen rietvelden en waterplanten zich ontwikkelen (Project: Hoornse Hop). Grootschalige natuurontwikkeling is mogelijk aan beide kanten van de Houtribdijk (Project: Houtribdijk). De bodem is hier zandig en relatief ondiep. Luwte en open moerasbegroeiing, met afhankelijk van de waterstand (bijna) droogvallende delen, zullen naar verwachting een grote bijdrage leveren aan een geschikt milieu voor tal van water- en moerasvogels. Recreatief medegebruik wordt gestimuleerd door de aanleg van aanlegplaatsen. De aansluiting met de kust nabij Lelystad en Enkhuizen verdient aandacht. Ter versterking van het recreatief medegebruik zal aansluiting worden gezocht met de compensatieplannen voor de versterking van de Oostvaardersdijk (Project: Oostvaardersdijk). Zo kan halverwege Almere en Lelystad een aantal aanlegplaatsen worden gerealiseerd, met uitzicht over het compensatieproject nabij de Oostvaardersplassen.

Ook voor de Noord-Hollandse kust vinden er ontwikkelingen plaats op het gebied van de veiligheid. Het waterschap Uitwaterende Sluizen is bezig plannen te ontwikkelen voor dijkversterking langs het Markermeer. De mogelijkheden voor meekoppeling van natuur, cultuurhistorie en recreatie worden bekeken (Stimuleringsproject: Oude zeedijk Venhuizen).

Het IJmeer

Het IJmeer is voor het grootste deel ondiep, minder dan 3 meter. De ondiepe oeverstrook is voornamelijk begroeid met ondergedoken waterplanten. Moerasbegroeiing ontbreekt grotendeels. Verspreid over het meer komen driehoeksmossels voor. Door aanleg van IJburg gaat een deel van het meer verloren. De gemeente Amsterdam heeft voortouw in verschillende compensatieprojecten, Zuidelijk IJmeer is hier één van. Afhankelijk van de voorstellen wordt bekeken of medefinanciering aan de orde is en recreatief medegebruik mogelijk is (Stimuleringsproject: Zuidelijk IJmeer).

Randmeren

De randmeren als geheel vormen een onderdeel van de Natte As van Nederland, de strook van moerasgebieden lopende van zuid naar noord Nederland. In de randmeren komen de grootste oppervlaktes ondiep water voor (de oorspronkelijke zuidelijke kust van de Zuiderzee) en de oeverzones zijn relatief goed ontwikkeld. Ook zijn er binnendijks natte natuurgebieden. Natuurontwikkeling richt zich hier op het versterken van die functie als moeraszone.

Het Eemmeer en Gooimeer (beide meren zijn gedeeltelijk aangewezen als Speciale Beschermingszone) staan in open verbinding met het Markermeer. Het water is erg eutroof en meestal troebel met algengroei. Het aanliggende gebied staat onder de druk van de toenemende verstedelijking en recreatie. Nabij de Stichtse Brug zijn binnendijks natte natuurgebieden en vindt er op de oevers bij de brug moerasontwikkeling plaats. Ook is oostelijk van de brug een vogeleilandje aangelegd. In aansluiting op de binnendijkse gebieden en het vogeleilandje wordt moerasontwikkelling gestimuleerd ter versterking van de functie als onderdeel van de Natte As van Nederland (Project: Eemmeer). Door de vormgeving wordt tevens een luwtegebied gecreëerd waardoor een van recreatie vrij gebied ontstaat voor watervogels.

Voor de veluwerandmeren is in het Integrale Inrichtingsplan Veluwerandmeren (IIVR) een aantal natuurontwikkelingsprojecten opgenomen. Vanuit het natuurontwikkelingsbudget wordt hieraan een bijdrage geleverd. Deze projecten zijn: Ontwikkelen beekmondingen Veluwemeer, Ontwikkelen rietveld Elburg, Aanleggen groene vangrail Polsmaten, Aanleggen groene kruispunt Nuldernauw, Aanleggen aalgoot Roggebotsluis en Ontwikkelen natuur Harderwijk zuid.
De noordelijke randmeren, het Vossemeer, Ketelmeer en Zwarte meer, zijn ecologisch belangrijk. Door de openverbinding met het IJsselmeer en de opwaaiing op het IJsselmeer is de waterstandsdynamiek groot. Dit komt de natuurlijke ontwikkeling van rietzones ten goede. Naast een onderdeel van de Natte As van Nederland vormen ze ook de aansluiting met een tweetal rivierengebieden, die van de Overijsselse Vecht en de IJssel. Met name rond de monding van de IJssel ontstaat de mogelijkheid een aaneenschakeling van natte natuurgebieden te realiseren. In het Vossemeer is reeds 100 ha aangelegd ter vergroting van de rietzones. Met het project IJsselmonding wordt de relatie met de IJssel versterkt. Hier bestaat ook de mogelijkheid om binnendijks natte natuur aan te leggen door het realiseren van een nat natuurgebied in Flevoland in een werk met werk constructie met de afwerking van het IJsselmonding project (Project: IJsselmonding).

Om recreatief medegebruik mogelijk te maken zullen op diverse plaatsen aanlegplaatsen worden gerealiseerd. Kano-overdraagvoorzieningen om een oversteek van het Vossemeer over de IJssel naar het IJsselmondinggebied te vergemakkelijken zijn opgenomen. Ook zijn er mogelijkheden voor vogelkijkhutten. Omdat het Ketelmeer een belangrijke route is voor de bruine vloot, maar de ontwikkelde gebieden niet erg geschikt zijn voor deze groep van recreanten wordt een aantal aanlegplaatsen verder naar het westen in het Ketelmeer en/of IJsselmeer (Project: Kamperhoek) aangelegd.
In het Zwarte meer bevinden zich de meest uitgebreide rietoevers. Ook komen hier nog biezenvelden voor. Deze karakteristiek wordt versterkt door de ontwikkeling van ondieptes met biezenvelden met name rond de restanten van de leidammen van het oude Zwolsche Diep aan de noordzijde van het meer (Project: Zwarte Meer). Vanwege de ook in de aanwijzing als NB-wet gebied te beschermen natuurwaarden worden hier geen aanlegplaatsen gemaakt.

De projecten

Projecten

De keuze van de projecten is gebaseerd op een inventarisatie van de vele projecten die de afgelopen jaren in beeld zijn geweest. Hieruit is een selectie gemaakt op basis van expert judgement, waarbij gekeken is naar de randvoorwaarden en uitgangspunten (bestuurlijk draagvlak, vigerend beleid, technische haalbaarheid en de ecologische koers (inclusief recreatief medegebruik)).
De beschreven projecten worden in de komende jaren uitgewerkt en gerealiseerd. Jaarlijks stelt de Stuurgroep Natuurontwikkeling IJsselmeergebied een meerjarenplanning op aan de hand van de voortgang in de projecten, het beschikbaar budget en de ontwikkelingen in het IJsselmeergebied. Het is dan ook mogelijk dat ontwikkelingen in de komende jaren aanleiding geven om de projectenlijst aan te passen.

In de hierop volgende pagina's zijn de verschillende natuurontwikkelingsprojecten globaal beschreven. De projecten zijn opgedeeld in een tweetal categorieën, namelijk "aanlegprojecten" en "stimuleringsprojecten". De *aanlegprojecten* zijn die projecten waar de Projectgroep Natuurontwikkeling IJsselmeergebied verantwoordelijk is voor de planvorming als voor de uitvoering. *Stimuleringsprojecten* zijn projecten waaraan financieel wordt bijgedragen, omdat het door anderen geïnitieerde projecten betreft die passend zijn binnen het beleid. Bij de *aanlegprojecten* geeft het kaartbeeld een impressie van de natuurontwikkeling.

Compensatie

Naast de in dit rapport genoemde projecten worden er compensatieprojecten in het IJsselmeergebied uitgevoerd, omdat er activiteiten in het IJsselmeergebied plaatsvinden die de kwaliteiten van de EHS en/of van de Speciale Beschermingszones in het kader van de Europese Vogelrichtlijn aantasten. Qua uitvoering en resultaat kunnen deze projecten erg op elkaar lijken, omdat ook deze aan de beleidsuitgangspunten moeten voldoen.

Vervolgproces

De projecten worden in het vervolgtraject binnen de uitgangspunten en randvoorwaarden verder uitgewerkt in inrichtingsplannen en bestekken. Bij elk individueel project zal een analyse worden gemaakt van de meerwaarde en de effecten voor de bestaande natuurwaarde, waaronder de Natuurbeschermingswet-/Vogelrichtlijn-waarden. Verschillende organisaties (provincies, gemeenten, waterschappen, natuur- , recreatie- en visserijorganisaties) worden hierbij betrokken.

Overzicht projecten.

Aanlegprojecten

1. Herstel Oudemirdumerklif

Locatie

Het Oudemirdumerklif ligt in Gaasterland (Friesland, gemeente Gaasterlân-Slaet) en vormt de oever van het IJsselmeer. Het IJsselmeer is aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn.
Natuurmonumenten heeft een gebied van 26,5 ha in eigendom dat bestaat uit het klif, het groene strand tussen het klif en het IJsselmeer, een deel van de stuwwal grenzend aan het klif en enkele percelen op de stuwwal. De klifhelling en het groene strand hebben sinds 1990 de status van beschermd natuurmonument (Natuurbeschermingswet). Zij worden gezamenlijk beheerd (extensieve begrazing met jongvee). De overige delen hebben geen beschermde status en zijn grotendeels verpacht (agrarisch gebruik).

Huidige situatie

Gaasterland, een stuwwal van voornamelijk keileem gevormd uit een grondmorene plateau, was tot in deze eeuw aan erosie onderhevig. Door deze erosie (het gevolg van golfslag en eb- en vloedwerking van de Zuiderzee) brokkelde het land af en ontstond een steile klif van ongeveer 1,5 km lang en ruim 7 m hoog; de Oudemirdumerklif. Door afsluiting van de Zuiderzee is de actieve klifvorming verdwenen. De klifhelling is licht geërodeerd en begroeid geraakt. Onderaan het klif ligt een onbegroeid, vlak, zandig gedeelte van ongeveer 40 - 70 m breed (het groene strand) dat bij hoog water gedeeltelijk overstroomt. Hiervoor ligt een oeverbeschoeiing bestaande uit een dubbele rij houten palen. Deze zijn voor de afsluiting van de Zuiderzee aangelegd om het klif te behoeden voor erosie. Dichter naar het klif toe ligt een basaltdijk. Deze basaltdijk is halverwege de jaren '70 aangelegd ter vervanging van de houten palen, maar is als oeververdediging slechts van gering belang. Vóór de palenrijen en de basaltdijk liggen onbegroeide, ondiepe zandplaten, welke volledig onder water liggen. Aan de palenrij wordt een cultuurhistorische waarde gehecht en de basaltblokken maken, volgens het wetterskip Fryslân, deel uit van de primaire waterkering van het IJsselmeer.

Recreatie

Het Oudemirdumerklif heeft een hoge belevingswaarde als de overgang van het besloten Gaasterland naar het weidse IJsselmeer. De belevingswaarde van het groene strand is gering. In 1996 zijn een uitkijkpunt met bankjes, een telescoop en een informatiebord op het klif geplaatst. Het uitkijkpunt is opgenomen in fiets- en wandelroutes. De klifhelling en het groene strand zijn niet toegankelijk, ook niet vanaf het water. Er is een verbod op windsurfen vanaf het ten oosten van het klif gelegen recreatiegebied de Hege Gerzen tot het klif zelf.

Ecologische waarden

De Friese IJsselmeerkust tussen Laaxum en Lemmer is een belangrijk gebied voor pleisterende watervogels. Met name de buitendijkse gronden, zandplaten en ondiepten zijn hiervoor van betekenis. Vanaf het klif kunnen de vogels worden waargenomen. Vlak voor het klif kunnen grote aantallen futen, brilduikers, krakeenden, grauwe ganzen, toppereenden, slobeenden, pijlstaarten, smienten, zwarte sterns en dwergmeeuwen zitten. Voorts worden geregeld regenwulpen, watersnippen, oeverlopers, groenpootruiters, smellekens, velduilen, ortolanen, paapjes, roodkeelpiepers, ijsgorzen, slechtvalken, buizerds en sperwers waargenomen. De huidige ecologische waarde van het Oudemirdumerklif voor broedvogels is relatief klein. In het steile klif hebben tot 1992 wel oeverzwaluwen gebroed. Op het groene strand broeden voornamelijk algemene soorten van struwelen en bosranden, zoals Grasmus,

Braamsluiper, Tuinfluiter en Zwartkop.
Bovenop het klif bestaat de vegetatie uit raaigrasweiden. De botanisch meest waardevolle delen van het gebied zijn gelegen op de klifhelling en aan de voet van het klif. Op de klifhelling bevinden zich schrale droge graslanden. De vegetatie op de voet van het klif bestaat uit Kamgras, Rood zwenkgras en een aantal bijzondere stroomdalsoorten. Onderaan de klifhelling komen zeldzame soorten paddestoelen voor. Op het groene strand zijn verschillende vegetaties te onderscheiden. De duintjes en schelpenbanken zijn begroeid met grazige vegetaties met een sterke ondergroei van mossen. Daarnaast komt een aantal natte laagten voor met soorten uit een voedselrijk milieu en een aantal soorten van schralere situaties. Op *hogere delen van het groene strand treedt verruiging op met Ridderzuring en akkerdistel.* Verder komen er op het groene strand twee zeldzame paddestoelsoorten voor, namelijk Slanke aardrong en Gewone weidewasplaat.
Op en rond het klif zijn nog enkele zoutindicerende plantensoorten aanwezig, maar deze verdwijnen gestaag.
Op het klif bevindt zich tenslotte een dassenburcht met een wijdvertakt gangenstelsel.

Doel

Dit project heeft als doel om een uitgangssituatie te maken met kansen voor hydro- en morfodynamiek, waardoor enerzijds regeneratie van het klif optreedt en anderzijds een natuurlijke overgang van water naar land ontstaat. Regeneratie van het klif wordt verkregen door het verwijderen van de basaltdijk. Dit resulteert namelijk enerzijds in een verhoogde dynamiek en anderzijds in een vergroting van de ecologische samenhang tussen het klif en het IJsselmeer. Het verwijderen van de basaltdijk draagt bij aan actieve klifvorming, doordat het water periodiek en plaatselijk tot aan de voet van het klif kan reiken. Het groene strand zal over een grotere oppervlakte en frequenter inunderen. Door erosie zal een geleidelijke, dynamische overgang van het groene strand naar de reeds aanwezige ondiepe zandplaten in het IJsselmeer ontstaan. Hierbij kunnen met name moerasvegetaties tot ontwikkeling komen.
Als concrete doelsoort voor dit project geldt de Oeverzwaluw (broed-, rust- en foerageergebied). Tevens worden mogelijkheden gecreëerd voor vogelsoorten die gebonden zijn aan natte graslanden, moeras en ondiepe zandplaten. Een groot aantal faunasoorten kan meeprofiteren van de inrichting, waaronder Noordse woelmuis, Waterspitsmuis, Das, vlinders, sprinkhanen, graafbijen en -wespen en amfibieën.

Streefbeeld

Op het Oudemirdumerklif hebben natuurlijke processen meer ruimte gekregen. Het IJsselmeer, het groene strand en de klifhelling kennen een ecologische samenhang, waarbij hydro- en morfodynamiek tezamen met het beheer (begrazing) bepalend zijn. De klifhelling functioneert als verbinding tussen de stuwwallen- en het IJsselmeerlandschap. Er is sprake van een geleidelijke overgang van het IJsselmeer naar het groene strand. Het groene strand en de hiervoor gelegen ondiepe platen versterken elkaar. Op het groene strand heeft zich een mozaïek ontwikkeld van schrale lage vegetaties en meer dynamische vegetaties op de overgang van water naar land en aan de voet van het klif. Er vindt op beperkte schaal klifvorming plaats.

Randvoorwaarden

- De financiering (vooralsnog vanuit de Langmangelden) en uitvoering zijn de verantwoordelijkheid van de Provincie Fryslân.
- De officiële hoogwaterkeringslijn loopt over het klif. Omdat door erosie deze zou kunnen worden aangetast zal een nieuwe lijn moeten worden getrokken en door het

Wetterskip moeten worden vastgesteld. In praktische zin hoeft dit geen bezwaar te zijn omdat het klif deel uit maakt van een hoger gelegen vlakte.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan.
- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Er dient rekening te worden gehouden met de werking van de Natuurbeschermingswet ter plaatse.

Maatregelen
- Verwijderen van de basaltdijk en houten palenrijen. Deze werkzaamheden dienen vanaf het water plaats te vinden, teneinde aantasting van het klif en het groene strand te voorkomen. De inrichting vind plaats over de gehele lengte (1,5 km) van het Oudemirdumerklif.
- Aandachtspunt: de maatregelen kunnen een terugschrijdende waterkering tot gevolg hebben en zijn niet in overeenstemming met het beleid van het waterschap om de waterkering te handhaven.

2. Tacozijl

Locatie

Het projectgebied bevindt zich voor Tacozijl in het IJsselmeer. De projectlocatie maakt verder deel uit van het staatsnatuurmonument Friese IJsselmeerkust. De buitendijkse zone op en rond de projectlocatie is in de Nota Natuurbeheer van de Provincie Fryslân (1998) aangemerkt als natuur met een nagenoeg-natuurlijke beheersstrategie. In de directe omgeving van de projectlocatie bevinden zich 2 reservaatsgebieden, te weten de Uitheiingpolder (valt gedeeltelijk onder het staatsnatuurmonument) en het Oudmirderveld. Deze reservaten zijn in eigendom en beheer bij Staatsbosbeheer. Het IJsselmeer is aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn.

Huidige situatie

Een deel van het reservaat Uitheiingpolder bevindt zich buitendijks aan de voet van de kade. Deze strook gronden wordt begrenst door een lage basaltkade die op 1 plaats onderbroken is. Verder bevindt zich naast deze gronden een vooroever met rietland.
Er ligt een buitendijks gebied met grasland, riet en poelen. Dit is in beheer bij It Fryske Gea en aangewezen als staatsnatuurmonument. Voor dit land is ondiep water (minder dan 1 m) aanwezig.
In het gebied op en rond de projectlocatie is een groot aantal watervogels, steltlopers en waadvogels waargenomen. De reservaten Uitheiingpolder en Oudmirderveld hebben een geringe betekenis voor winter- en trekvogels vanwege de relatief kleine oppervlakte en het ontbreken van open water van enige omvang. Wél komen er algemene moerasvogels voor in beide polders en is de Uitheiingpolder van belang als weidevogelgebied.

Doel

Door het project Tacozijl kan de (nu geringe) kwaliteit en omvang van het broedbiotoop voor moerasvogels, toenemen. Dit komt omdat door middel van het creëren van luwte de bestaande riet- en moeraslanden minder ruig en soortenrijker zullen worden. Bovendien zal er door aanleg van dit project uitbreiding plaatsvinden van het rietmoeras. Door het creëren van luw, relatief ondiep water en slikkige delen neemt bovendien de waarde als rust- en foerageergebied voor watervogels, steltlopers en waadvogels toe. Ook neemt de ecologische samenhang tussen binnen- en buitendijkse gebieden toe.

Streefbeeld

Een lagune met (periodiek en plaatselijk) droogvallen zandplaten, rietmoeras en luw, ondiep water. Regelmatig vindt overstroming van het rietmoeras plaats. Het natuurontwikkelingsgebied versterkt de bestaande binnen- en buitendijks gelegen rietlanden en het vogelrijke grasland (beheersgebied).

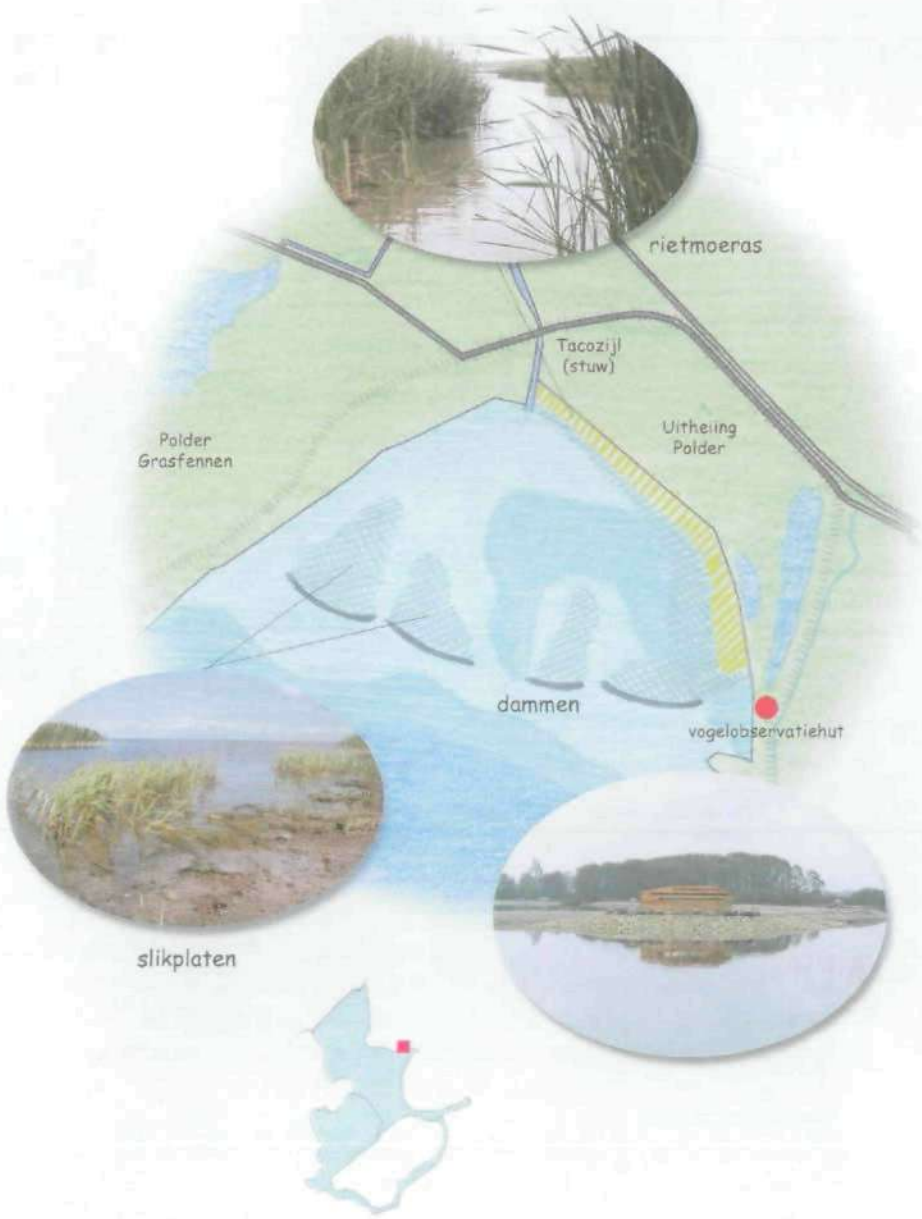
Randvoorwaarden

- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Er dient rekening te worden gehouden met de werking van de Natuurbeschermingswet ter plaatse.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.
- Er dient rekening te worden gehouden met de waterinlaat voor Friesland ter plaatse. Hierover zal nader overleg plaatsvinden met het Wetterskip.

Maatregelen

De voorgestelde maatregelen zijn:

- Creëren van luwte door middel van het aanleggen van 4 stortstenen dammen.
- Opspuiten van een zandplaat van variërende hoogte achter de dammen, met een maximale hoogte die op het zomerpeil ligt.
- Aanleg van een rietmoeras dat (bijna) aansluit op bestaand buitendijks rietland.
- Aanleg van een uitkijkhut, waarbij rekening gehouden dient te worden met de bereikbaarheid en de gewenste zichtlijnen.

3. De Vormt

Locatie

Vlak voor de kust bij Urk, tot ca. 700 m uit de kust ligt een ondiepte (ter hoogte van de vuurtoren) genaamd de Vormt. Het IJsselmeer is aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn.

Huidige situatie

Urk ligt op een keileembult. In de loop der eeuwen zijn de klei en leem weg geërodeerd waardoor er vlak voor de kust een ondiepte is ontstaan met her en der keien (Ommelebommelestien).
Op dit moment is het Vormt een plek waar kleine schepen met geringe diepgang kunnen ankeren. Er wordt tevens gezwommen en gevist.

Urk

Doel

Creëren van luwte voor rustende en foeragerende vogels.

Streefbeeld

Aan de rand van de ondiepte voor de kust van Urk ligt een aantal luwtedammetjes dat net boven de waterlijn uitsteekt (max. 20 cm). Achter deze dammetjes ontstaat luwte waardoor vele soorten eenden in alle rust kunnen foerageren en ruien. Vanaf de wal is de weidsheid van het IJsselmeer nog steeds groot en wordt door de dammetjes benadrukt. De mogelijkheden tot recreatief medegebruik dienen zoveel mogelijk behouden te blijven.

Randvoorwaarden

- Luwtedammen mogen niet meer dan 20 cm boven de waterlijn uitsteken.
- Luwtedammen mogen niet begroeid raken.
- De relatie tussen de "Ommelebommelestien" en de omgeving mag niet uit het verband worden gerukt.

- De cultuurhistorische waarde van de Vormt als ondiepte dient gehandhaafd te blijven.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.
- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.

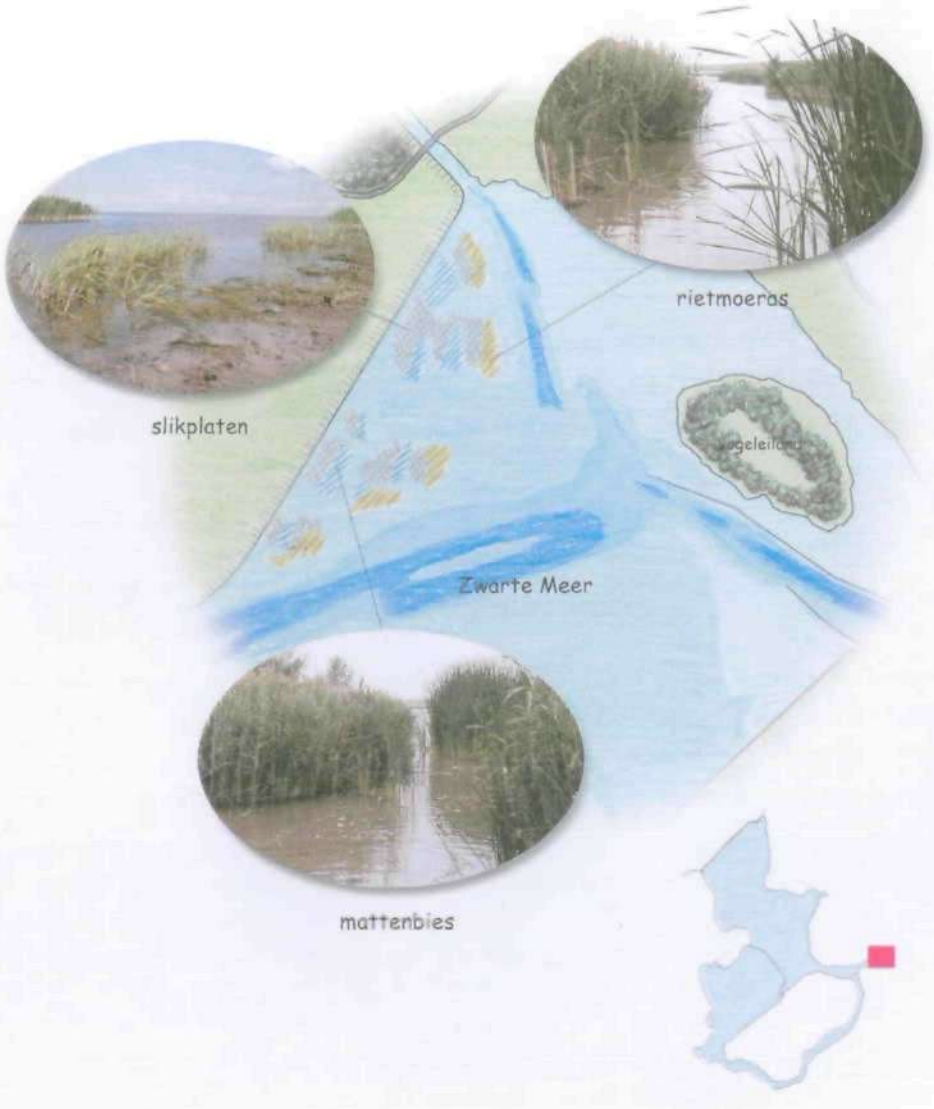
Maatregelen

- Opwerpen van een aantal luwtedammen variërend van 20 cm hoog tot net boven de waterlijn.
- Het creëren van een vaardoel.

dammen

rietmoeras
slikplaten
Zwarte Meer
mattenbies

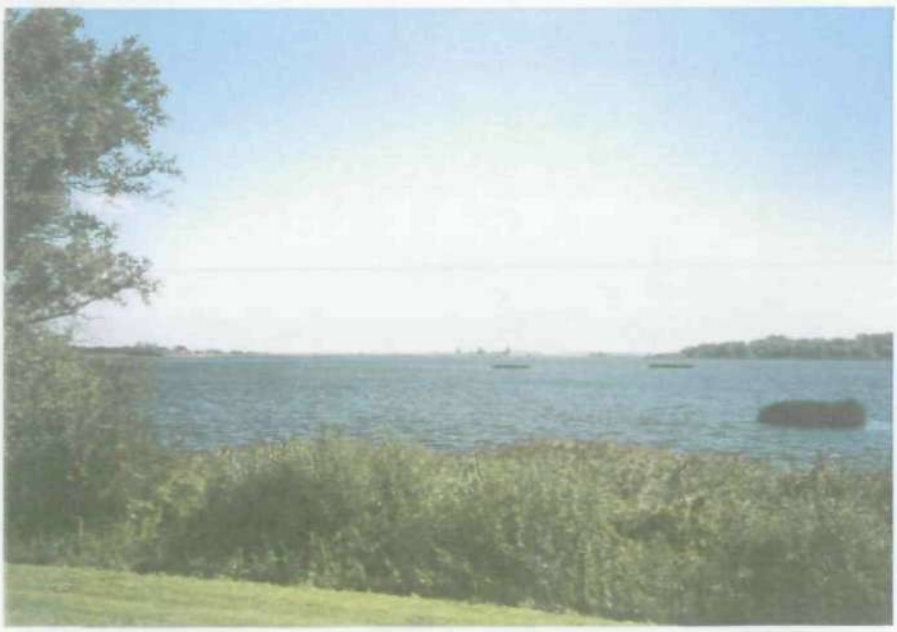
4. Zwarte Meer

Locatie

Het Zwarte Meer ligt in de voormalige IJsseldelta ten noordoosten van Kampen, tussen de Noordoostpolder en het Kampereiland. Het gehele Zwarte Meer, met uitsluiting van de vaargeulen, is op grond van de Natuurbeschermingswet beschermd. Bovendien is het Zwarte Meer aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn. In het Omgevingsplan Flevoland is het Zwarte Meer opgenomen als 'kerngebied water met hoofdfunctie natuur', waarbij de oeverzone langs de Noordoostpolder is aangemerkt als 'te ontwikkelen vooroever'. In het 'Soortenbeschermingsplan Lepelaar' wordt het Zwarte Meer aangeduid als een van de locaties waar mogelijk nieuwe kolonies kunnen ontstaan. Het soortenbeleid van de Provincie Flevoland richt zich voor het Zwarte Meer qua vogels ook op de Lepelaar, dat van de Provincie Overijssel op de Purperreiger en Grote karekiet.

Huidige situatie

Het Zwarte Meer kenmerkt zich door brede oeverzones (op enkele plaatsen enkele honderden meters; met name in het zuiden en het oosten), die zijn ontstaan door voortdurende opslibbing in de voormalige IJsseldelta. Oorspronkelijk was sedimentatie één van de belangrijkste natuurlijke processen in het Zwarte Meer. Hierdoor ontstonden telkens zand- en slikplaten en ging een deel van de oude platen verloren. In de huidige situatie ontstaan deze platen niet meer op natuurlijke wijze, doordat er minder sedimentatie optreedt als gevolg van de afsluiting van oude vertakkingen van de IJssel. Het Vogeleiland heeft een oppervlakte van 38 ha en is grotendeels bedekt met wilgenbos. Het is omzoomd door een 5-20 meter brede rietkraag, met name aan de westzijde. Het Zwarte Meer is landschappelijk een waardevol gebied, vanwege de grote mate van openheid. Grote delen van de zuidelijke en oostelijke oevers hebben bovendien een natuurlijk karakter, met een geleidelijke overgang van water naar land.

Het Zwarte Meer met op de achtergrond het Vogeleiland

Recreatie

De vaargeulen in het Zwarte Meer hebben een belangrijke functie als recreatieve verbindingszone tussen grote watersportgebieden. Het overgrote deel (zuidkant en oostkant) buiten de vaargeulen is afgesloten voor recreatief gebruik. Het Scheepvaartgat ten oosten van de Goot is in gebruik door de kleine watersport. Op enkele plaatsen is het mogelijk vanaf de kaden en dijken het gebied te overzien. Vanaf het water is het slecht bereikbaar vanwege het ondiepe water.

Ecologische waarden

Het Zwarte Meer is van grote betekenis voor watervogels, waadvogels, steltlopers en moerasvogels. Het is het meest vogelrijke randmeer en het enige randmeer waarin ganzen in aantallen van betekenis worden geteld. Het is met gemiddeld 28 soorten watervogels tevens het meest soortenrijke randmeer. Het ondiepe water is met name van belang voor soorten als Wilde eend, Krakeend, Smient, Wintertaling, Pijlstaart en Slobeend. Het Zwarte Meer valt op door een hoog percentage met riet begroeide oevers en relatief weinig ruigte en struweel.

De soortenrijkdom van vissen is groot, als gevolg van het feit dat hier de visgemeenschap uit de meren overlapt met die van de IJssel. Een viertal soorten in het Zwarte Meer is beschermd middels de Natuurbeschermingswet: Rivierdonderpad, Rivierprik, Zeeprik en Grote modderkruiper. De soortenrijkdom van aquatische macrofauna is relatief groot ten opzichte van overige randmeren. Opvallend is de hoge dichtheid van tweekleppige schelpdieren zoals driehoeksmosselen, zwanenmosselen en erwtenmosselen. Tevens is de dichtheid van muggenlarven zeer hoog.

Doel

Gelet op de huidige waarden in het zuidelijk deel van het Zwarte Meer en de nu nog "harde" overgang van de dijk aan de noordkant is dit de noordkant de beoogde projectlocatie. Het realiseren van een natuurontwikkelingsproject aan de Noordoostpolderzijde van het Zwarte Meer, waardoor er samenhang tussen binnendijkse en buitendijkse natuur wordt gelegd. Het natuurontwikkelingsgebied fungeert als foerageer-, broed- en rustgebied voor (inter)nationaal belangrijke watervogels, waadvogels, steltlopers en moerasvogels.

Streefbeeld

Het streefbeeld is een uitgebreid riet- en biezenmoeras met daarbinnen slikkige platen en luw ondiep water, zoals hier vroeger aanwezig was, dat aansluit op het binnendijkse natuur(ontwikkelings)gebied.

Randvoorwaarden

- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Er dient rekening te worden gehouden met de werking van de Natuurbeschermingswet ter plaatse.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.

Maatregelen

De volgende maatregelen worden voorgesteld:

- Aanleg van een rietmoerassen.
- Aanleg van slikplaten met aanplant van Mattenbies.
- Aanleg van kleidammen, indien dit nodig is om te sterke golfslag tegen te gaan.

Recreatief medegebruik

Gezien de status en de waarden van het Zwarte Meer ligt de nadruk op natuurgerichte recreatie. Er wordt gedacht aan een vogelkijkhut nabij de projectlocatie gericht op zowel het binnen- als buitendijkse natuurontwikkelingsgebied.

5. Kamperhoek

Locatie

Kamperhoek is gelegen in het Ketelmeer, in de hoek van de Ketelbrug met Flevoland. Aan de binnenzijde van de dijk ligt het Ketelbos.

Huidige situatie

Op het Ketelmeer is een groot aantal ligplaatsen aanwezig, maar deze zijn voor het merendeel in particulier bezit. De overige ligplaatsen zijn vaak vol vanwege de grote drukte op het Ketelmeer. Bij zuidwest tot noordwestenwind zoeken zowel schepen alsook vogels de luwte van de Kamperhoek. Op dit moment is echter een slechte zonering aanwezig. Er is dus sterke behoefte aan meer aanlegplaatsen voor de recreatie vaart maar ook met name voor de chartervaart daarnaast is er behoefte aan een duidelijke zonering tussen natuur en recreatie in de Kamperhoek. Vanuit de recreatiesector is de wens geuit om het recreatief medegebruik dat gekoppeld is aan de realisatie van dit project in de vorm van aanlegplaatsen, voor een deel aan de IJsselmeerkant van de Ketelbrug te realiseren. Voor het ontwikkelen van een rustgebied voor vogels zal rekening gehouden worden met de relatie tot het Ketelbos binnendijks.

Doel

Realisatie van aanlegplaatsen met expliciete aandacht voor grotere zeilschepen, dit in combinatie met de realisatie van een rustgebied voor watervogels. Maatregelen dragen bij aan een duidelijke zonering voor natuur en recreatie in het gebied.

Streefbeeld

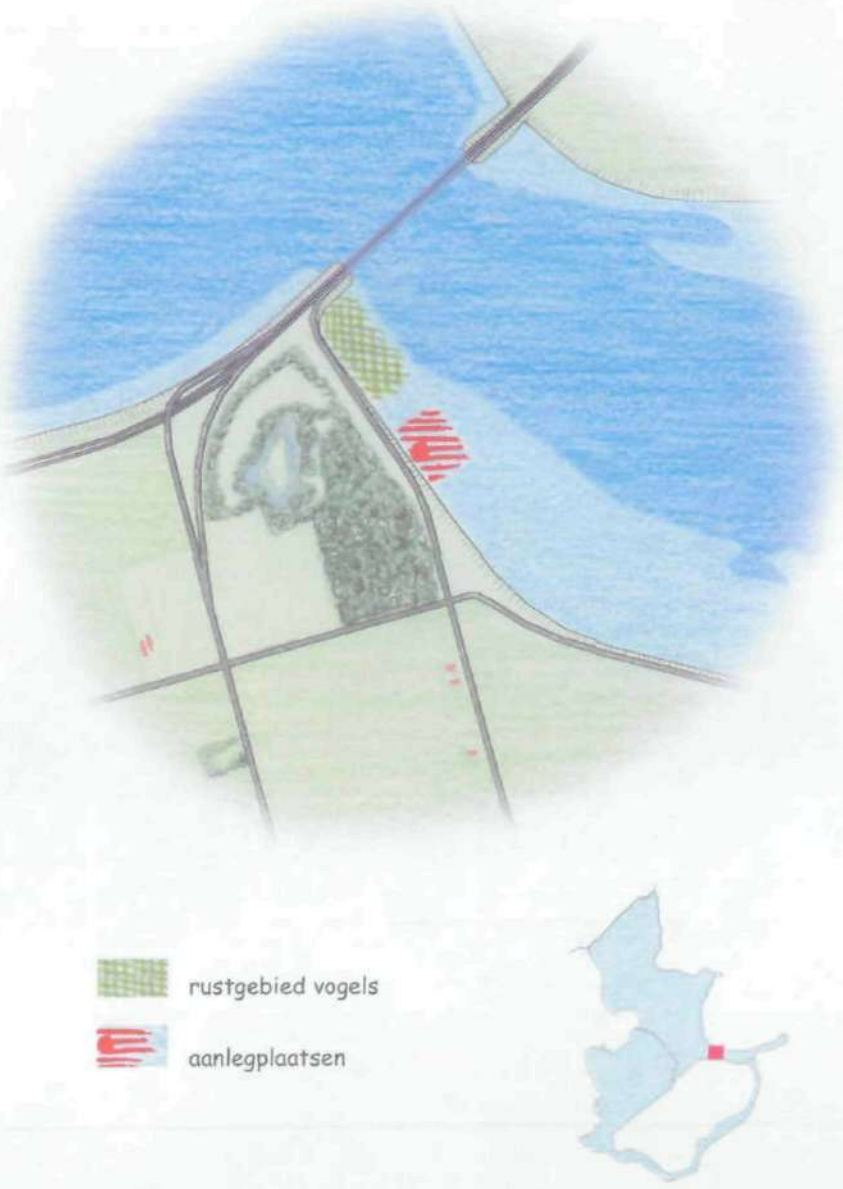
Er is een duidelijke zonering ontstaan in de Kamperhoek tussen natuur en recreatie. Schepen hebben de mogelijkheid om aan te leggen en aan de wal te gaan. Vogels kunnen rusten in een rustgebied dat voor dit doel is bestemd en er treed zo min mogelijk verstoring op door recreatie.

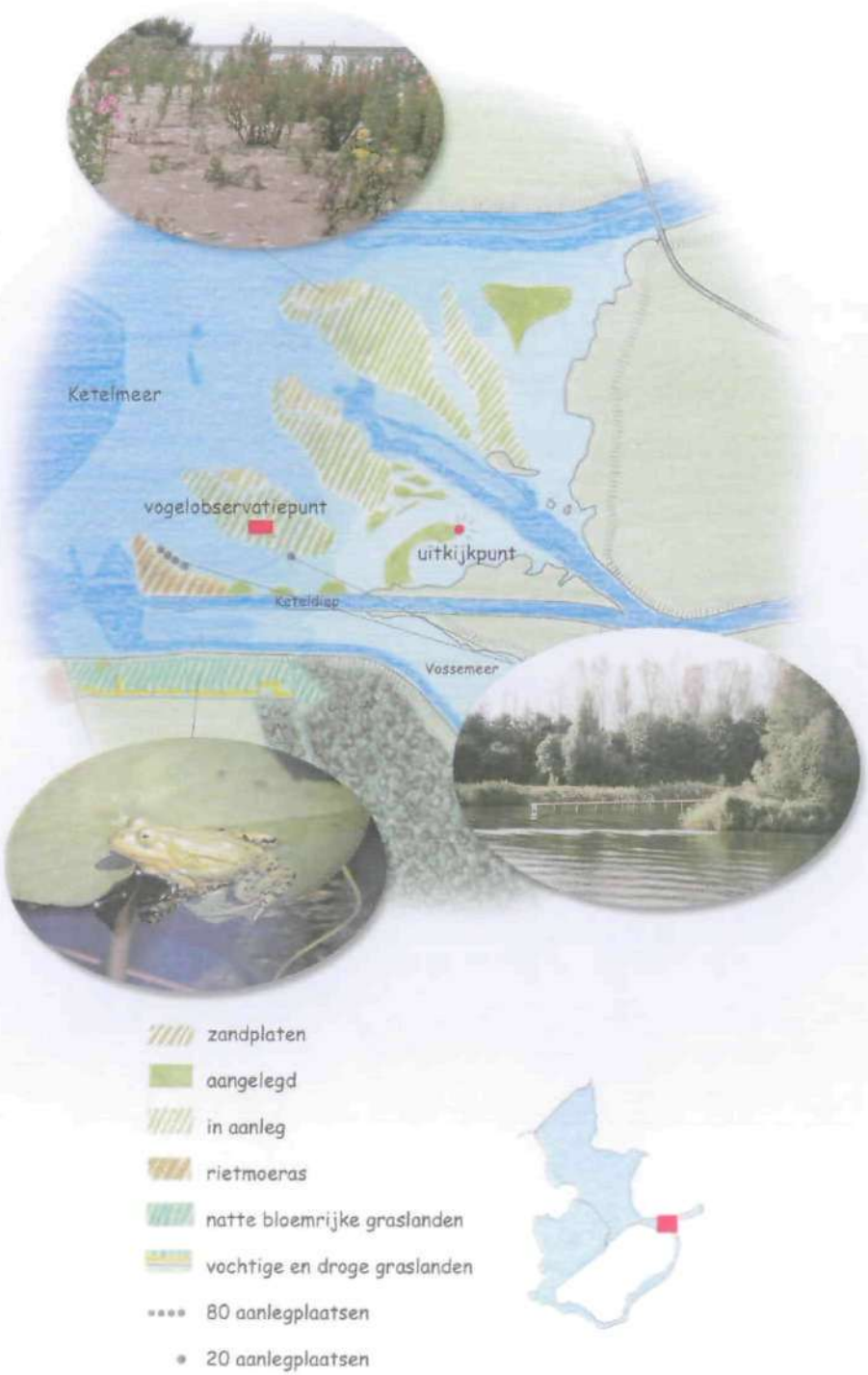
Randvoorwaarden

- Bij de uitwerking moet rekening worden gehouden met de aanleg van de Zuiderzeespoorlijn.
- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.

Maatregelen

- Realisatie van circa 20 aanlegplaatsen voor (grote zeil)schepen, mogelijk met vaste punten die bij zuidwest tot noordwestenwind in de luwte liggen.
- Realisatie van een rustgebied voor vogels aan de Ketelmeerzijde van de Ketelbrug.

rustgebied vogels
aanlegplaatsen

Ketelmeer
vogelobservatiepunt
uitkijkpunt
Keteldiep
Vossemeer
zandplaten
aangelegd
in aanleg
rietmoeras
natte bloemrijke graslanden
vochtige en droge graslanden
80 aanlegplaatsen
20 aanlegplaatsen

6. Afronding IJsselmonding/Roggebotsveld

Locatie

In het oostelijk deel van het Ketelmeer, in de monding van de IJssel, als onderdeel van het totale IJsselmondingproject. Het Ketelmeer is gelegen tussen de Noordoostpolder en Flevoland. Het gebied is in maart 2000 aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn. Het totale natuurontwikkelingsproject zal circa 800 ha groot worden. Roggebotsveld ligt tussen het Roggebotzand en Ketelhaven in het noorden van Oostelijk Flevoland.

Huidige situatie

Het Ketelmeer bestaat voor het grootste deel uit open, deels ondiep water: 37% van de oppervlakte is ondieper dan 3 meter, 14% is minder diep dan 1,5 meter. Aansluitend aan het Kampereiland is een gedeelte dat minder dan 0,5 meter diep is. Het Ketelmeer wordt gebruikt voor visserij en beroeps- en pleziervaart. Het dient als af- en aanvoer van water van onder andere de IJssel en het Zwarte Meer en als slibvang van de IJssel.

Het gehele Ketelmeer dient als kern- en natuurontwikkelingsgebied EHS te worden aangemerkt. Het project "Natuurontwikkeling IJsselmonding" is een van de stimuleringsprojecten uit de Rijksnota Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG, 1991). In totaal zal dit project *800 ha beslaan. Medio 2002 is gestart met IJsselmonding fase 2: vier eilanden en drie geu*len.

Het eerste eiland van IJsselmonding is in 1997 aangelegd in het noordoosten van het Ketelmeer. Het is ca. 40 ha groot en zeer aantrekkelijk voor vogels. In 2001 hebben er in totaal 32 soorten gebroed waaronder de 5 rode lijst soorten Kluut, Bontbekplevier, Grutto, Tureluur en Visdief.

Het Roggebotsveld is nu in gebruik als grasland en akkerbouwgebied, het sluit aan op de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur.

Enkele delen van IJsselmonding zijn al aangelegd. Op de achtergrond het nu nog agrarische Roggebotsveld.

Doel

Het doel van het project is het uitbreiden van de dynamische rivierdelta gelegen tegen de noordelijke strekdam van het Keteldiep in het zuiden van het project. Het gebied vormt het sluitstuk van het IJsselmondingproject waarmee de deltavorm van het project wordt afgerond. Tevens is in dit project de inrichting voor het recreatief medegebruik opgenomen. Het accent van het recreatief medegebruik komt te liggen ten zuiden van de hoofdgeul in het nieuw aan te leggen gebied, hierdoor ontstaat een betere zonering. In het Roggebotsveld gaat het om het realiseren van nat grasland en moeras binnendijks. Hiermee wordt de hele zone rondom de monding van de IJssel verder versterkt en ontstaat broed- en foerageergelegenheid in aansluiting op de rietmoerassen van het IJsselmonding project. Bij het aanleggen van Roggebotsveld komt grond vrij die zal worden gebruikt bij de aanleg van het gedeelte in de IJsselmonding.

Streefbeeld

Het streefbeeld voor de IJsselmonding bestaat in het totaal uit een moeras-waterdelta met riet en biezen, kale zandplaten en 3 geulen. Onder de afronding wordt verstaan de aanleg van een gebied ten zuiden van de hoofdgeul en het aanbrengen van de voorzieningen voor recreatief medegebruik. Het streefbeeld voor Roggebotsveld is het creëren van natte bloemrijke graslanden met hier en daar rietruigten en ondiepe sloten en poelen.

Randvoorwaarden

- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.

Maatregelen

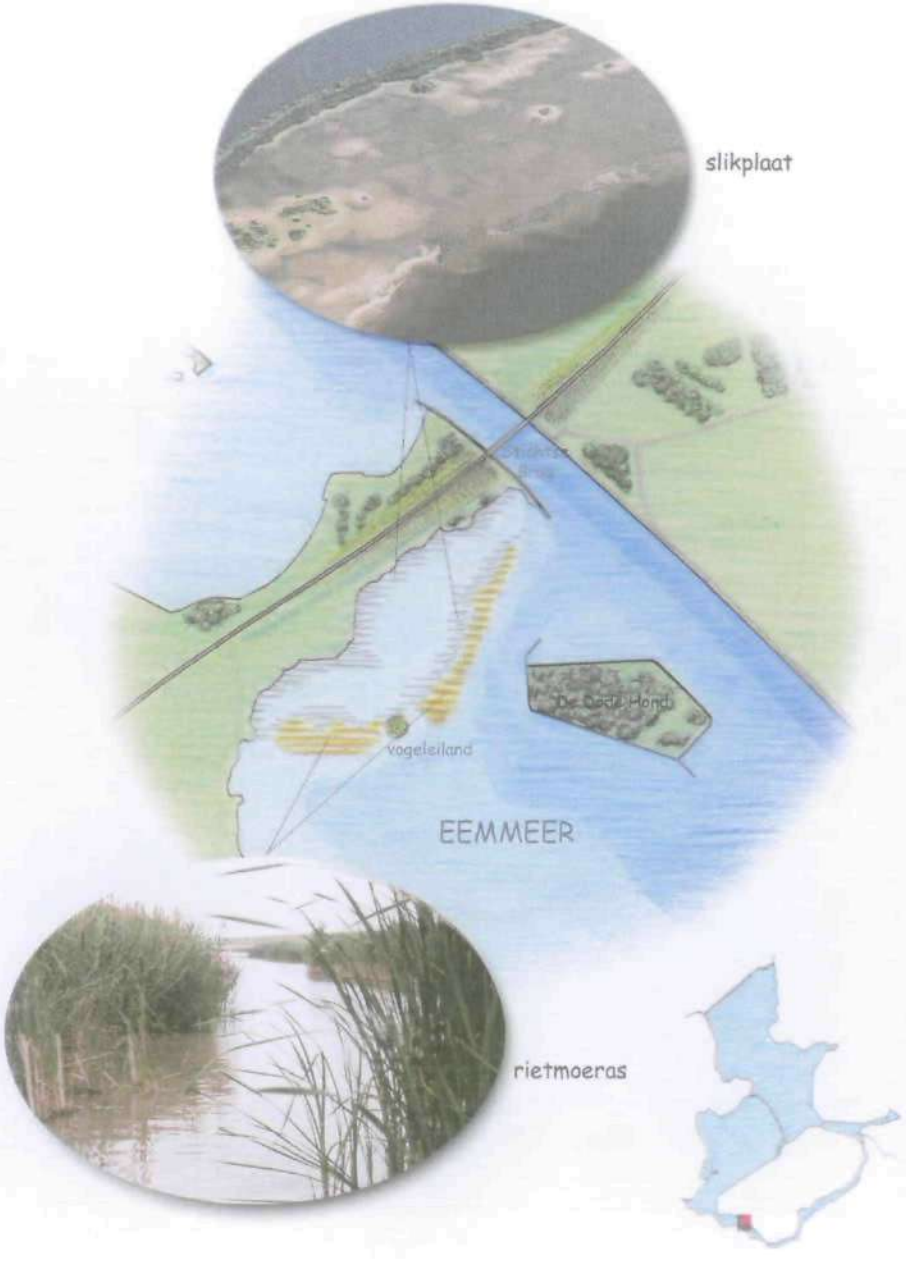
- Ontgraven van 300.000 m^3 grond uit het Roggebotsveld en modelleren.
- Transporteren en modelleren van deze grond om het eiland tegen de strekdam van het Keteldiep te maken. Leveren en aanbrengen van kraagstuk en bestorting.
- Plaatsen van steigers en een uitkijktoren, vogelkijkhutten.

Recreatief medegebruik

Het is de bedoeling een aantrekkelijk en afwisselend natuurgebied te creëren. Een dergelijk natuurlijk en afwisselend gebied heeft uit zichzelf recreatieve en educatieve waarden. Om het recreatief belang niet met het natuurbelang te laten conflicteren, is een goede zonering van de recreatieve functie noodzakelijk. Het scheppen van recreatieve mogelijkheden in een daarvoor geschikte zone zal de aandacht van de recreant voor de overige delen van het gebied doen afnemen. Het ontwerp van de gehele delta biedt mogelijkheid aan de recreatievaart om op aantrekkelijke wijze door het gebied te varen en op enkele plaatsen voor een kort verblijf aan te leggen. De vaarroute moet geschikt zijn voor waterrecreatie, zoals motor- en zeiljachten, punters, kano's en roeiboten. Deze recreanten dienen op subtiele wijze, anders dan door verbodsborden en hekken, binnen de voor hen bestemde gebieden gehouden te worden. Voor het gehele projectgebied geldt verder het uitgangspunt om alleen voorzieningen te creëren voor extensieve recreatievormen die relatief weinig verstoring teweeg brengen. Voor meer intensieve vormen van recreatie zijn de nabij gelegen voorlanden van het speciedepot bedoeld. De bestaande recreatieve mogelijkheden die de huidige monding van de IJssel biedt, dienen daarbij behouden en geïntegreerd te worden met toekomstige voorzieningen. Het doel is de delta als geheel en in onderdelen ervaarbaar te maken en informatie te verstrekken over de ontstaanswijze en daarin plaatsvindende processen.

Het eiland in dit te project, ten zuiden van de hoofdgeul zou een belangrijke recreatieve functie kunnen vervullen. Hier zouden eenvoudige steigers geplaatst kunnen worden. Ook zou op dit eiland een uitkijktoren gebouwd kunnen worden om een mooi overzicht over de delta te hebben.

Daarnaast zal worden gewerkt aan een kano-oversteekplaats halverwege het Keteldiep. Die het mogelijk moet maken met kano's van het Vossemeer naar het projectgebied te komen, zonder daarbij het ruwe water van het Ketelmeer te hoeven over steken.

slikplaat
vogeleiland
EEMMEER
rietmoeras

7. Eemmeer

Locatie

Het Eemmeer, één van de zuidwestelijke randmeren, ligt ten oosten van de Stichtse Brug. Het is een vastgesteld Staatsnatuurmonument en aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn. Dit hoofdstuk geeft een uitwerking van een natuurontwikkelingsproject in het westelijk deel van het Eemmeer tot aan het bruggenhoofd van de Stichtse Brug. Ten zuidwesten van de projectlocatie ligt een binnendijks natuurgebied onder beheer van Natuurmonumenten. Het bestaat uit graslanden en uiterwaarden langs de Eem en vormt een leefgebied voor weidevogels.

Huidige situatie

Het Eemmeer en Nijkerkernauw zijn relatief diep. Wateraanvoer vindt voor het overgrote deel plaats via het riviertje de Eem, welke zeer nutriëntenrijk is.
In het Eemmeer ligt een tweetal eilandjes: de Dode Hond en de Visdief. De Dode Hond (circa 27 ha) is een voormalig baggerdepot waarop zich rietland en wilgenbos heeft ontwikkeld. Rondom het eilandje liggen verschillende aanlegplaatsen, maar slechts het oostelijk deel van het eilandje is toegankelijk voor recreanten. De Visdief is in 1992 aangelegd als natuurontwikkelingsproject. Er is een kale zandplaat opgespoten met een grindverdediging (circa 0,4 ha). *Het eilandje is aangelegd op een oude weggezakte zanddam. Doelstelling* was het creëren van een broedbiotoop voor kale grond broeders.
Langs het bruggenhoofd van de Stichtse Brug liggen flauwe oevers met buitendijkse rietlanden en wilgenstruwelen (dus nabij de projectlocatie).

Recreatie

Er is sprake van recreatieve druk van surfers en andere watersporters op de rietlanden. In de nabije omgeving is een vogelobservatiehut aanwezig, die uitzicht biedt op de Dode Hond, de Visdief en de buitendijkse rietlanden.

Ecologische waarden

In de wintermaanden wordt het Eemmeer gebruikt als rustplaats voor watervogels, die vooral foerageren op de graslanden van de Eempolders. De aantallen van met name Kleine zwaan, Tafeleend en Smient overschrijden regelmatig 1% norm van de Ramsar-conventie.
De rietlanden en wilgenstruwelen nabij de Stichtse Brug vormen een belangrijk biotoop voor moerasvogels. Er is een groot aantal broedvogels aangetroffen, waaronder Grote karekiet, Bruine kiekendief, Snor, Blauwborst, Porseleinhoen en Baardmannetje.
De waterplantenflora in het Eemmeer is erg arm. Dit is het gevolg van de relatief grote diepte, het slechte doorzicht en de hoge fosfaatbelasting uit de Eem. Er is sprake van dominantie van fytoplankton; de aquatische macrofauna is soortenarm en heeft een sterk verbrasemd karakter. Oevervegetatie komt voornamelijk voor langs de oude landzijde. Hier worden oeverplanten als Lisdodde, Heen en Mattenbies aangetroffen. De oeverlanden ten zuidoosten van de Stichtse Brug bestaan uit soortenarm rietland met wilgenstruweel.

Doel

Door middel van een geschikte vormgeving van het natuurontwikkelingsproject kan een zonering van recreatie en natuur worden gerealiseerd. Dit komt ten goede aan de kwaliteit van het gebied voor zowel moerasvogels als watervogels (rustgebied). Door ontwikkeling van relatief ongestoord rietmoeras en behoud van bestaand rietmoeras kan de achteruitgaande trend van moerasvogels verder worden omgebogen.
Het natuurontwikkelingsproject heeft verder als doel om als rustgebied voor watervogels,

als rust- en foerageergebied voor waadvogels en steltlopers en als rust-, foerageer- én broedgebied voor moerasvogels te dienen.

Streefbeeld

Het streefbeeld bestaat uit een rietmoeras, waarbinnen slikkige platen en luw ondiep water liggen. De nieuwe rietlanden worden aangelegd op de verzakte zanddam, waardoor zonering van recreanten plaatsvindt. Openingen in het rietmoeras tezamen met onderbrekingen in de slikplaat, zorgen voor doorstroming en zichtlijnen en voorkomen dat vossen op het eiland de Visdief komen.

Randvoorwaarden

- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.
- Er dient rekening gehouden te worden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone en met actuele natuurwaarden in de nabijheid van de projectlocatie (De Visdief, bestaande rietlanden).
- Er dient rekening te worden gehouden met de werking van de Natuurbeschermingswet ter plaatse.
- De verzakte zanddam geldt als afbakening van het natuurontwikkelingsgebied.
- De Visdief dient moeilijk toegankelijk te blijven voor vossen.
- Ook het nieuw te ontwikkelen gebied dient moeilijk toegankelijk te zijn voor vossen.
- Het zicht vanaf de vogelobservatiepunt naar de Visdief wordt gehandhaafd.
- De in- en uitstroom van water in het natuurontwikkelingsgebied is gewaarborgd.
- Bij de vormgeving en de exacte locatiebepaling dient ook rekening te worden gehouden met de vismogelijkheden van de beroepsvissers. Hierover zal nader overleg plaatshebben met de direct belanghebbenden

Maatregelen

De volgende maatregelen worden voorgesteld:

- Aanleg van een tweetal rietmoerassen (totaal circa 15 ha)
- Aanleg van een tweetal slikplaten (totaal 21 ha) tot een maximale hoogte op het winterpeil.

Houtrib

8. Houtribdijk

Locatie

De Houtribdijk is gelegen tussen Enkhuizen en Lelystad en vormt een scheidend element tussen het Markermeer en het IJsselmeer. Het gebied voor het ontwikkelen van natuur omvat de ondiepe delen aan beide zijden van de dijk en maakt deel uit van twee Speciale Beschermingszones die in het kader van de EU-Vogelrichtlijn zijn vastgesteld, namelijk IJsselmeer en Markermeer.

Huidige situatie

Het Markermeer, wordt gekenmerkt door een matig diepe slibrijke bodem. Het slib wordt al bij matige wind in suspensie gebracht door golfwerking waardoor het water sterk vertroebeld. Dit heeft een negatieve uitwerking op de ecologische productie en belemmerd de ontwikkeling van een gezonde waterplanten- en driehoeksmosselenpopulatie. Het Enkhuizerzand is een grote en zandige ondiepte in het meer en strekt zich ten noorden en ten zuiden uit van de Houtribdijk. Voorheen is altijd naar de noordzijde (IJsselmeerzijde) gekeken. Omdat de reservering van de Markerwaard in de Vijfde nota Ruimtelijke Ordening is opgeheven kan nu ook aan de zuidzijde naar mogelijkheden voor natuurontwikkeling worden gezocht. De Houtribdijk wordt, op enkele vooroevers na, gekenmerkt door zijn harde overgangen tussen land en water. Langs de dijk zijn enkele vooroevers aangelegd, bedoeld als ijsbrekers met natuur als nevenfunctie, waar natuur zich achter ontwikkeld. De vooroevers bestaan uit een afwisseling van wilgenbosjes, riet/oeverplantenzone, slikken en zandplaten en open, luw water met onderwaterplantenvegetatie. Bij noordenwinden wordt het gebied direct ten zuiden van de Houtribdijk, door de daar ontstane golfluwte, gebruikt als rustplaats door grote groepen watervogels.

De Houtribdijk wordt, op enkele vooroevers na, gekenmerkt door zijn harde overgangen tussen land en water.

Doel

Ontwikkelen van grootschalige natuur met recreatief medegebruik. Het realiseren van rust- en foerageergebieden voor watervogels, waadvogels en steltlopers.

Streefbeeld

Door de aanleg van een aantal dammen en het her en der opspuiten van zandplaten en het aanleggen van verondiepingen aan zowel de noord als de zuidzijde van de dijk ontstaan gebieden waar door de golfluwte de waterkwaliteit sterk kan verbeteren. Slib wordt niet langer opgewerveld en het water kan helderder worden. Achter de dammen en tussen de zandplaten groeien grote velden waterplanten die de helderheid vergroten, als paaigebied en opgroeihabitat voor vissen dienen en die in de winter voedsel vormen voor zwanen op de ondiepere delen. Tussen de velden is op de zandige bodem weer ruimte voor de ontwikkeling van driehoeksmosselen. De zandplaten, die tot maximaal zomerpeil worden opgebracht bieden plaats voor grote groepen waadvogels. Ook bij wind uit het zuiden biedt het gebied golfluwte voor vele duikeenden die ter plaatse foerageren.

Randvoorwaarden

- Het project moet een grootschalig karakter krijgen (verschillende delen bij elkaar 1000 ha).
- Realiseren van minimaal 100 aanlegplaatsen.
- Ecologische verbinding tussen Flevoland en Noord-Holland.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.
- Er dient rekening gehouden te worden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszones.

Maatregelen

Vanwege de omvang van het project worden nog geen specifieke maatregelen gedefinieerd.

Het gaat om het aanleggen van strek- en luwtedammen en verondiepingen. In het schetsontwerp worden beide zijden van de dijk en de relatie met Lelystad in ogenschouw genomen.

Recreatief medegebruik

Voor het project Houtribdijk wordt voorgesteld om aanlegplaatsen te realiseren die kunnen fungeren als vluchthaven of tijdelijke verblijfplaats. Daarnaast kunnen er op verschillende punten kano-uittreedplaatsen gerealiseerd worden zodat kanoërs langs de Houtribdijk te water kunnen gaan of kunnen rusten. Een duidelijke zonering tussen het recreatieve medegebruik en de te ontwikkelen natuur is randvoorwaarde.

Enkhuizen
IJsselmeer
Markermeer
Lelystad
studiegebied

9. Oostvaardersdijk

Locatie

De noordelijke helft van de Oostvaardersdijk tussen Lelystad en Almere inclusief omgeving. De dijk vormt de scheiding tussen Markermeer en Oostvaardersplassen. Het gebied is aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn.

Huidige situatie

De Oostvaardersdijk is aangelegd in een periode (jaren vijftig en zestig) waarin nog werd uitgegaan van aanleg van de Markerwaard door inpoldering van het huidige Markermeer. De Oostvaardersdijk zou na inpoldering een "binnendijk" tussen Flevoland en de Markerwaard zijn geworden, waaraan minder hoge eisen hoefden te worden gesteld.
In 1990 heeft de regering besloten om vooralsnog af te zien van de aanleg van een Markerwaard. Daarmee is de Oostvaardersdijk onderdeel geworden van de ringdijk om de Zuidelijke Flevopolder en dient de dijk te worden verbeterd om te kunnen voldoen aan de hiervoor geldende veiligheidseisen.
In dit kader wordt gezocht naar compensatie voor dijkversterking in de vorm van luwtegebied en afmeergelegenheid in het Markermeer. Het IJsselmeer is in deze zone vrij diep en het is daarom vanuit kosten overwegingen niet de meest aangewezen plaats voor het aanleggen van ondieptes.

Doel

Dit project wordt vanuit de Projectgroep Natuurontwikkeling alleen als recreatief medegebruik gezien. De natuurcomponent van dit combinatieproject wordt de door Rijkswaterstaat aangedragen compensatie van de dijkversterking van de Oostvaardersdijk deel noord. De doelstelling voor de Projectgroep Natuurontwikkeling IJsselmeergebied is de aanleg van 20 aanlegplaatsen aan de Oostvaardersdijk halverwege Lelystad en Almere, als integraal onderdeel van het natuurgedeelte van het project. De natuurdoelstelling heeft als doel het creëren van een luwtegebied voor watervogels. Daarnaast realiseren van paaigebieden voor vis en het ontwikkelen van waterplanten langs de Oostvaardersdijk. Bovendien het versterken van de relatie tussen het binnendijks gelegen Oostvaardersplassen en het buitendijks gelegen Markermeer.

Streefbeeld

Het streefbeeld laat een luwtegebied langs de Oostvaardersdijk zien. Watervogels vinden hier een plaats om te rusten en te foerageren. Binnen de dammen en profiterend van de luwte liggen een aantal aanlegplaatsen, ruim zicht over het meer en het luwtegebied met de mogelijkheid om aan land te gaan en naar een uitkijkpunt over de Oostvaardersplassen te gaan.

Randvoorwaarden

- Windluwte bij mogelijke windrichtingen.
- Afstand tot dijk minimaal 100 m in verband met doorspoeling en verstoring.
- Geen betreding van de dammen in verband met verstoring.
- Duidelijke zonering natuur/recreatie.
- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.

Maatregelen

- Aanleg steigers.

In het kader van de compensatie:

- Aanleg van een dam naast en tegen de dijk.
- Langs de rand van de dam in het luwtegebied creëren van ondieptes tot maximaal zomerpeil.
- Aanleg uitzichtpunt.

aanleg steigers

rietmoeras
Scharwoude
vogelobservatiepunt
slikplaten
slibvang
dammen

10. Hoornse Hop

Locatie

De Hoornse Hop is gelegen in het noordwestelijke deel van het Markermeer. De projectlocatie ligt voor de gemeente Zeevang, tussen Scharwoude en Schardam. Bij Schardam liggen de buitendijkse zomerpolders de Kogen. Deze zijn in eigendom van Staatsbosbeheer en hebben een natuurfunctie (grasland, rietland en ruigte en open water). Bij Scharwoude liggen smalle voorlanden welke intensief begraasd worden. Binnendijks in een doorbraakkolk is het natuurgebied Bedijkte Waal gelegen (in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer). Het Markermeer is aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn. Hoorn is één van de grotere jachthavens rond het IJsselmeergebied, Schardam wordt als concentratiepunt voor recreatievaart gekenmerkt.

Huidige situatie

Het Markermeer is te typeren als een groot, relatief ondiep, stagnant zoetwatermeer. Langs de Noord-Hollandse kust is het Markermeer het minst diep (tussen de 1 en 2 meter diep). Voor het Markermeer geldt een zomerstreefpeil van 0,2 m -NAP en een winterstreefpeil van 0,4 m -NAP. Door op- of afwaaiing kunnen flinke waterstandsverschillen optreden (0,5 m en meer). De oever van het Markermeer vormt een strakke grens tussen het veenweidegebied en het open water.

Recreatie

Op de dijk zijn verschillende uitkijkpunten waar de openheid en scherpe grens ervaren kunnen worden. De lijn van Hoorn naar het zuiden richting Edam, Volendam, Monnickendam en Amsterdam wordt intensief gebruikt door de recreatievaart. Binnendijks vindt men recreatie in de vorm van fietsen en wandelen. Een lange afstand wandeling (LAW-pad) loopt langs het dijktraject. Deze dijk kent een hoge cultuurhistorische waarde.

Ecologische waarden

Het Markermeer is van groot belang als rustgebied voor watervogels, mede dankzij de relatieve luwte van de Hoornse Hop. De aanwezigheid van hoge dichtheden driehoeksmosselen maakt het een geschikte foerageerlocatie voor duikeenden. In het voedselweb van het Markermeer spelen waterplanten een marginale rol. Slechts een klein deel van geschikt geachte oppervlak is begroeid. Op dit moment is de slibproblematiek in het Markermeer een belangrijk knelpunt in het ecologische functioneren. De mobiliteit van het slib is groot, door de combinatie van ondiepte en strijklengte. Dit zorgt voor een continue resuspentie van slib wat het doorzicht vermindert.

Doel

Het project Hoornse Hop heeft als voornaamste doel de verbetering van het rust- en foerageergebied voor watervogels en het realiseren van broed-, rust-, en foerageergebieden voor moerasvogels door middel van ontwikkeling van natuurlijke randen en oeverzones. De beoogde oeverontwikkeling wordt in dit project gecombineerd met ontgronding en slibberging. Vastlegging van het slib kan zorgen voor een verbetering van het doorzicht en de waterkwaliteit. Vestiging van waterplanten wordt mogelijk op grotere dieptes dankzij een toename van het doorzicht en het vrijkomen van een beter substraat. Bij het vrijkomen van een vaster substraat kunnen ook driehoeksmosselen zich beter vestigen. Een klei en slibvang, zoals beoogd in dit project, kan een uitstralende werking (verbetering doorzicht) hebben van zo'n 3 kilometer. De relatieve luwte van de Hoornse Hop leent zich goed voor een dergelijke locale impuls.

Streefbeeld

Het streefbeeld laat rietoeverlanden langs de dijk zien aansluitend op binnendijks gelegen vergelijkbare waarden. Langs de gehele dijk ligt een smalle slikkige zone. Door het opwerpen van strekdammen evenwijdig aan de dijk op een afstand van 250 m ontstaat een luwte. Deze strekdammen zullen vrijwel geheel onder water blijven zodat het karakteristieke beeld van de cultuurhistorisch waardevolle dijk niet verstoord zal worden. Tegen de strekdammen aan de binnenzijde ontwikkelen zich tevens rietlanden. Deze onttrekken de dammen aan het zicht vanaf de dijk. Het doorzicht van het water binnen en buiten de gecreëerde luwte is toegenomen door locale slibvang. Bezinking van slib vindt met name plaats in slibvangputten achter de strekdammen. In de luwte tussen de strekdammen en de dijk zullen velden waterplanten tot ontwikkeling komen. In de luwte zal ook slib bezinken en zo ook een bijdrage leveren aan de verbetering van het doorzicht. Het gebied biedt een rustplaats voor watervogels, de foerageermogelijkheden voor watervogels nemen toe door de idealere omstandigheden voor waterplanten en driehoeksmosselen. In de rietlanden langs de dijk zullen moerasvogels een biotoop vinden. De uitstralende werking van de ingrepen zal tot ver in de Hoornse Hop doorwerken.

Randvoorwaarden

- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.

Maatregelen

Voor het realiseren van de verschillende ecotopen worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- Aanleg van strekdammen versterkt met stortsteen. Aanleg van rietlanden op een hoogte van 0,2 m -NAP (zomerpeil).
- Aanleg van een smalle slikkige zone.
- Aanleg van 2 slikplaten tussen de dijk en de dammen op winterpeil.
- Aanleg van slibvangputten.

Recreatief medegebruik

Vanuit de recreatiesector is aangegeven dat er op deze plaats weinig behoefte bestaat aan extra ligplaatsen, maar dat er wel behoefte bestaat aan extra ankerboeien in het Hoornse Hop nabij de stad Hoorn. Gelet op de mogelijke verstoring die de extra ligplaatsen zouden kunnen veroorzaken op het natuurgebied De Rietkoog en de expliciete wens vanuit de recreatiesector, worden in dit geval de recreatievoorzieningen op een grotere afstand van het natuurontwikkelingsgebied geprojecteerd. Op de dijk langs de Hoornse Hop wordt voorgesteld om een vogelkijkhut te plaatsen waar vogelliefhebbers volop van de zich ontwikkelende natuur kunnen genieten.

11. Kreupel fase 2

Locatie

Op ondiepte "de Kreupel", gelegen in het IJsselmeer ter hoogte van Medemblik, is een vogelrustgebied (75 ha) gerealiseerd. Dit betrof fase 1 van het project. Het gebied is aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn.

Huidige situatie

Kreupel fase 2 van het project is de aanleg van voorzieningen ten behoeve van recreatief medegebruik. Al in de projectnota "Project Enkhuizerzand; Natuurontwikkeling in de openheid" wordt gesproken over de wenselijkheid van een alternatief vaardoel. Een recreatief deel maakt deel uit van de plannen en ook van het ontwerp van het project "De Kreupel". Er is echter in 2000 besloten om alleen het natuurgedeelte van het project verder uit te werken tot een bestek. Aanleg van een intensief recreatie gedeelte was in die periode, en is nog steeds, niet gewenst omdat met name vanuit de gemeente Medemblik gevreesd werd voor onbeheersbare en oncontroleerbare situaties op een eiland.

Doel

Zoneren van recreatie en natuur door aanleg van een alternatief vaardoel bij het vogelrustgebied "De Kreupel". Het vaardoel, in de vorm van luwtedammetjes en ankerplaatsen, zal circa 20 aanlegplaatsen bevatten en kan niet betreden worden.

Streefbeeld

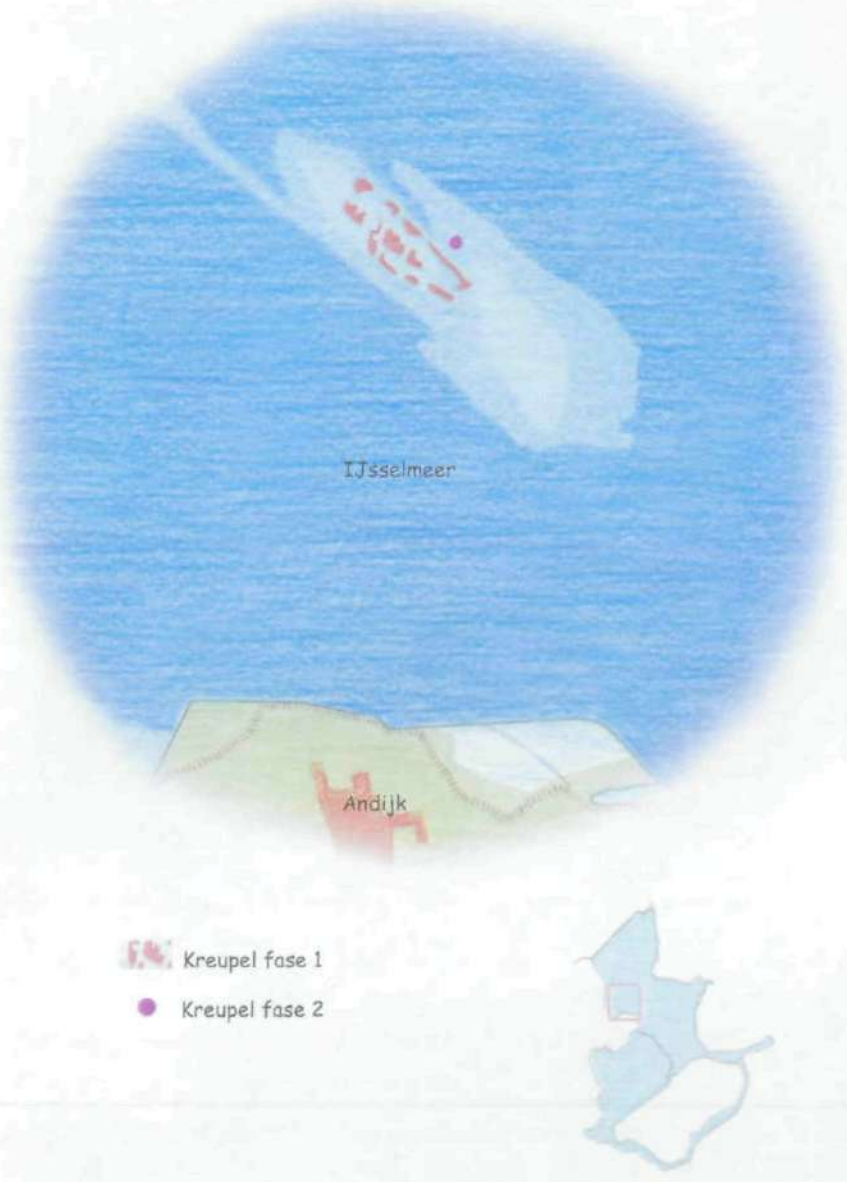
Op de Kreupel kunnen waterrecreanten gebruik maken van luwtedammetjes die een beschutte "havenkom" vormen en enkele ankerplaatsen Het is mogelijk om vanaf deze voorzieningen uit te kijken over het vogelrustgebied.

Randvoorwaarden

- Geen extra recreatieve druk op het vogelrustgebied. Dit moet ontoegankelijk blijven voor recreatie.
- Er moet een voldoende afstand worden aangehouden om verstoring van de vogels tot een minimum te beperken.
- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.

Maatregelen

- Realisatie van circa 20 aanleg/ankerplaatsen.
- De aanleg van luwtedammetjes.

IJsselmeer
Andijk
Kreupel fase 1
Kreupel fase 2

12. Wieringervlaak

Locatie
Ten zuiden bij de aanlanding van de Afsluitdijk nabij Den Oever ligt een ondiepte "de Nieuwe Zeug".
Het toekomstige natuurontwikkelingsproject kan hier komen te liggen. Het gebied is aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn.

Huidige situatie
In het IJsselmeer zijn een aantal ondieptes die geschikt zijn om natuurontwikkeling aan te leggen. Dit zijn Oude Zeug, Nieuwe Zeug (samen Wieringervlaak), Kreupel, Enkhuizerzand en Vrouwezand. Vrouwezand valt af omdat het onderdeel is van natuurlijke zandtransporten langs de Friese kust. Op de Wieringervlaak bevinden zich belangrijke visgronden.

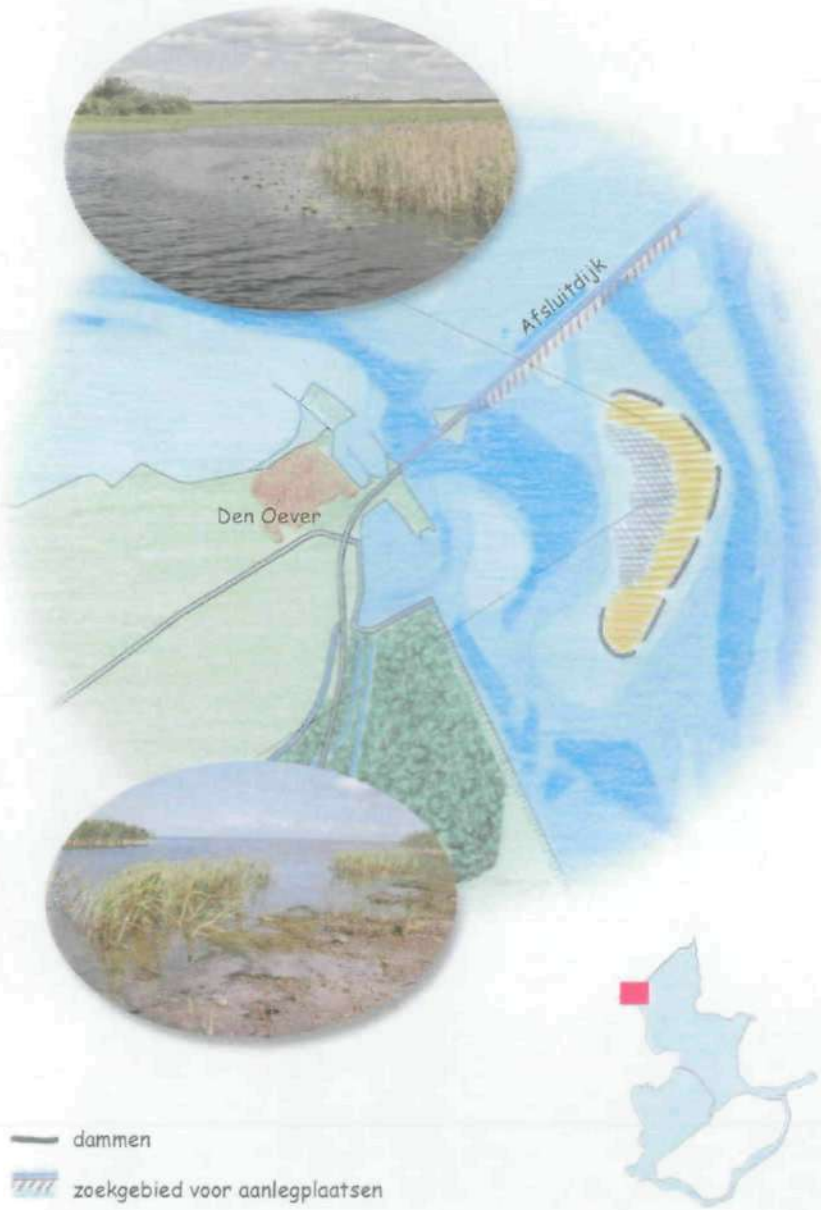
Doel
Het creëren van rust en foerageergebied voor trekvogels.

Streefbeeld
In dit project vindt natuurontwikkeling plaats in de vorm van een onderbroken halve cirkel, een leidam met daarbinnen ondieptes. De ondieptes aan de binnenzijde van de leidam worden gevormd door zandplaten die net onder het zomerpeil liggen. Deze ondieptes dienen als paaigebied en opgroeihabitat voor vissen en als ontwikkelingsgebied voor driehoeksmosselen. Een gedeelte van de zandplaten is begroeid met riet. Tussen de zandplaten liggen er velden met waterplanten. Deze omstandigheden zij ideaal voor water-, waad- en rietvogels.
Het recreatief medegebruik wordt vormgegeven door de aanleg van een aantal aanlegplaatsen langs de afsluitdijk buiten de zogenaamde onveilige zone waarin het Ministerie van Defensie munitie test.

Randvoorwaarden
- Het mag de belangrijke visgronden niet nadelig beïnvloeden.
- Geschikt voor trekvogels zoals genoemd in de Vogelrichtlijn.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.
- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Binnen de onveilige zone welke door het Ministerie van Defensie is ingesteld kunnen geen voorzieningen ten behoeve van recreatief medegebruik worden gerealiseerd.

Maatregelen
- Een onderbroken leidam in de vorm van een halve cirkel waarbinnen een aantal ondieptes worden aangelegd. Hierdoor ontstaat een groot gebied waar helofyten en waterplanten groeien.
- Bij de uitvoering zal overleg plaatsvinden met de betrokken beroepsvisser om tot een locatie, oppervlakte en inrichtingsvorm te komen die ook aan zijn visserijbelang recht doet.

Recreatief medegebruik
Het recreatief medegebruik wordt binnen dit project op enige afstand gerealiseerd door middel van de aanleg van ankerboeien of aanlegplaatsen langs de Afsluitdijk.

Afsluitdijk
Den Oever
dammen
zoekgebied voor aanlegplaatsen

Stimuleringsprojecten

1. Amstelmeer

Locatie
Het project omvat feitelijk 3 samenhangende activiteiten te weten: uitbreiding van het bestaande natuurgebied "de Verzakking", de aanleg van een nieuw moeraseiland en het aanbrengen van verondiepingen langs de zuidelijke dijken van het Amstelmeer.

Huidige situatie
Het Amstelmeer is aangewezen als kerngebied in het kader van de (provinciale)ecologische hoofdstructuur. Het terrein "de Verzakking" is ontstaan tijdens de aanleg van de zeewerende Amsteldiepdijk. Door het gewicht van de dijk werd de onvaste ondergrond zijdelings weggedrukt, waarbij een ondiepe zandplaat is gevormd. Op de droge en zeer ondiepe gronden langs de dijk vond al snel rietgroei plaats, waaruit het huidige moerasgebied (20 ha) met riet- en graslanden is ontstaan. Vanwege de zoute kwel treffen we er zeldzame planten aan waaronder de Rode Lijst soorten Echt Lepelblad en Zilt Torkruid.
De ondiepe wateren met riet, waterplanten e.a. bieden een ideale omgeving als paai- en of foerageergebied voor diverse vissen en amfibieën.

Doel
Uitbreiding van de moerasbiotoop en het aanleggen van een leefmilieu voor de Lepelaar.
Het betreft een belangrijke uitbreiding van de natuurwaarden in het Amstelmeer, een gebied dat als kerngebied is opgenomen in de EHS en de PEHS. Het project zorgt voor een goede aansluiting van de verschillende verbindingszones die op het Amstelmeer uitkomen. Tevens vergroot het project de landschappelijke kwaliteit en de recreatiewaarden in het gebied.

Streefbeeld
De uitbreiding van het bestaande natuurgebied tot een robuuste en gevarieerde moerasbiotoop moet een fundamentele bijdrage kunnen leveren aan de, voor ecologische kerngebieden, gewenste vergroting van de dynamiek, de zelfregulatie en de zuiverende werking van oevers en wateren. Het nieuw te creëren gebied dient zich zo natuurlijk mogelijk te kunnen ontwikkelen; de natuur doet hier zelf het grootste deel van het werk. Opbouw en afbraak, onder invloed van het water, zullen de belangrijkste natuurlijke processen vormen. Ook moet het bijdragen aan het herstel van de geleidelijke overgangen tussen vasteland en de zee. Dit ter bevordering van migratie van organismen.
Gestreefd wordt naar de aanwezigheid van een complete moerasbiotoop, waarin alle verlandingsstadia voorkomen. Zowel ondiep water, waterriet, vogelrietland en (brakke) rietruigte. Daarnaast zal een geschikte leefomgeving voor de Lepelaar worden aangelegd.

Randvoorwaarden
- De financiering voor de Lepelaarseilanden is onderdeel van een totaalfinanciering voor het Amstelmeer. Daaronder vallen o.a. ook de uitbreiding van het moerasgebied 'De Verzakking' en de natuurontwikkeling aan de voet van de dijken aan de zuidrand van het Amstelmeer.
- Extra financiering vanuit ICES kan alleen plaatsvinden als hiermee een meerwaarde te behalen valt.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan.

Maatregelen
- Eventuele financiële bijdrage.

- Het afschermen van het ondiepe water door het realiseren van nieuwe riet(ei)landen op een "dam constructie" en drijvende balken tussen deze rietlanden en de huidige riet- en graslanden van de verzakking.
- Het aanleggen van een eiland waarvan ongeveer 30% van de totale oppervlakte iets boven het zomerpeil komt te liggen. Het grootste gedeelte van het eiland zal uit ondiep water bestaan.

Recreatief medegebruik

Het realiseren van een vogelobservatiehut maakt onderdeel uit van het plan.

2. Oude Zeedijk Venhuizen

Locatie

Het natuurontwikkelingsproject Oude Zeedijk Venhuizen kan komen te liggen tussen Hoorn en Enkhuizen. Het Markermeer is aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn.

Huidige situatie

Het Hoogheemraadschap van Uitwaterende Sluizen in Hollands Noorderkwartier is plannen aan het ontwikkelen voor het verbeteren van het dijktraject Hoorn - Enkhuizen, zodanig dat deze voldoet aan de voor deze waterkering geldende veiligheidseisen. Uitgangspunten daarbij zijn:

- Het zoveel mogelijk ontzien en waar mogelijk versterken van ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarden;
- Het zoveel mogelijk behouden en waar mogelijk versterken van (de ontwikkeling van) functies op en langs de dijk.

Doel

Voor een aantal dijkvakken in het traject Hoorn – Enkhuizen is het aanleggen van voorlanden een oplossing voor het veiligheidsprobleem. Dit biedt mogelijkheden voor een koppeling met natuurontwikkeling. Aandachtspunt bij het aanleggen van voorlanden is de landschappelijke openheid.

Streefbeeld

Een landschappelijk ingepast voorland, waarbij de veiligheid is gewaarborgd en de huidige natuurwaarden zijn versterkt. Tussen het voorland en de dijk ontstaat een rustgebied voor watervogels. Ter plaatse van dit rustige ondiepe gebied kunnen als gevolg van minder troebel water waterplanten zich ontwikkelen en mogelijk kunnen hier riet en biezen tot ontwikkeling komen.

Randvoorwaarden

- Afstemming moet plaatsvinden met het Hoogheemraadschap van Uitwaterende Sluizen in Hollands Noorderkwartier over het versterken van de dijk in combinatie met natuurontwikkeling.
- Extra financiering vanuit ICES kan alleen plaatsvinden als hiermee een meerwaarde te behalen valt.
- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.

Maatregelen

Eventuele financiële bijdrage.

Recreatief medegebruik

Gezocht wordt om in het kader van dit project 20 aanlegplaatsen te realiseren. Om het recreatief belang niet met het natuurbelang te laten conflicteren, is een goede zonering van de recreatieve functie noodzakelijk. Bij de exacte situering van de aanlegplaatsen zal ook rekening moeten worden gehouden met het bestaande voorzieningen. Het vergroten van de capaciteit van het vluchthaventje Wijdenes behoort ook tot de mogelijkheden in dit kader.

3. West Friese Kust

Locatie

De kust van West-Friesland, tussen Andijk en Medemblik heeft de laatste jaren een belangrijke ontwikkeling door gemaakt op het gebied van recreatie en natuurontwikkeling. Een serie van vooroevers waarin afwisselend moerasgebieden en zwemstranden elkaar afwisselen heeft het aanzien sterk gewijzigd. Op dit moment zijn er in de regio een aantal initiatieven voor verdere ontwikkeling ten behoeve van recreatie en natuur.

Koopmanspolder

Achter het vooroeverproject Onderdijk ligt de Koopmanspolder (16 ha). Het grootste deel van deze polder is in (extensief) agrarisch gebruik. De polder is buitendijks gelegen, maar is door middel van een kade beschermd tegen hoog water. Vanuit de regio worden er plannen ontwikkeld de polder aan te kopen en in te richten als natuurgebied.

Waterzuivering uitslagwater gemaal Wervershoof.

Door het waterschap Uitwaterende sluizen wordt gekeken of door middel van een helofytenfilter het uitslagwater na kan worden gezuiverd en zodoende de nutriëntenbelasting op het IJsselmeer terug te dringen. Nutriëntenbelasting is hoog aldaar door de aanwezigheid van een RWZI. Gekeken wordt naar locaties binnen- en buitendijks.

Buitendijkse Natuur en recreatieontwikkeling te Medemblik.

In een samenwerkingsverband tussen de Gemeente Medemblik, het Nederlandse Stoommachine Museum, de Provincie Noord-Holland en het SOW worden er plannen ontwikkeld om een vaargeul aan te leggen van de hoofdgeul in het IJsselmeer naar de uitlaat van het Stoomgemaal "De Vier Noorder Koggen". De hierbij vrijkomende grond kan worden aangewend voor natuurontwikkeling.
Het IJsselmeer is aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-Vogelrichtlijn.

Huidige situatie

Het 'vooroeverproject' Onderdijk, een combinatie van buitendijkse natuurontwikkeling met buitendijkse recreatieve voorzieningen tussen Andijk en Medemblik, is in twee fasen aangelegd. In 1991 hebben de opspuitingen plaatsgevonden en is de verdediging ervan aangelegd. In 1995/1996 zijn aanvullende inrichtingsmaatregelen uitgevoerd, om de habitatdiversiteit binnen het natuurontwikkelingsgebied te vergroten. Hierbij is vooral aandacht besteed aan het graven van ondiepe waterpartijen en het verflauwen van de water - land overgangen. Ook is een kaal vogeleiland aangelegd. Het gebied is in beheer bij Staatsbosbeheer.
In 1992 zijn meer naar het noorden ongeveer gelijkvormige vooroevers aangelegd. Deze zijn in beheer bij SOW. De polder is nu nog in gebruik bij een aantal agrariërs en is in eigendom bij het Waterschap Uitwaterende Sluizen Hollands Noorderkwartier.

Ecologische waarden

De huidige ecologische waarden van de vooroevers zijn met name gelegen in het voorkomen van moeras- en watervogels. Deze waarde wordt toegeschreven aan de toename van rust- en broedgelegenheid in de nabijheid van geschikt voedselgebied op het open water. Ook de gecreëerde luwte is een belangrijke waarde. In het IJsselmeer namen sterns en meeuwen in het algemeen over dezelfde perioden licht af. Ook smienten hebben geprofiteerd van de aanleg van de vooroevers. Herbivore zwemmers als Kleine zwaan, Wilde

zwaan, Pijlstaart en Krakeend laten een sterke toename zien. Hetzelfde geldt voor soorten als Lepelaar, Slobeend en Wilde eend. De luwe, ondiepe zones bieden goede foerageeromstandigheden voor een groot aantal watervogels. De Kleine mantelmeeuw heeft tenslotte geprofiteerd van de aanleg van het vogeleiland in de vooroever Andijk.

In de huidige situatie is de Koopmanspolder (een landbouwperceel) van beperkte ecologische betekenis. Het natuurgebied Onderdijk heeft na de aanvullende inrichtingsmaatregelen in 1995/1996 vooral geprofiteerd door een toename van luwe ondiepe open waterzones en plas/dras-situaties.

De RWZI Wervershoof slaat eutroof residuwater uit naar het aanvoerkanaal van het gemaal bij Wervershoof. Er zijn ideeën om dit eutrofie-niveau terug te dringen door het gebruik van helofytenfilters.

Doel

Het (indien nodig) stimuleren van de verdere ontwikkeling van de natuurwaarden van de West-Friese kust, door aansluiting bij de locale initiatieven, versterking van de ecologische relaties tussen Onderdijk en Koopmanspolder en het stimuleren van een integrale aanpak waarbij ook gekeken wordt naar mogelijkheden voor recreatief medegebruik.

Randvoorwaarden

- Extra financiering vanuit ICES kan alleen plaatsvinden als hiermee een meerwaarde te behalen valt.
- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.

Maatregelen

Eventuele financiële bijdrage.

4. Zuidelijk IJmeer

Locatie

Het IJmeer ligt tussen Amsterdam, Waterland en Almere. Het is als onderdeel van het Markermeer een nat natuurgebied van internationale betekenis voor watervogels en het wordt grotendeels beschermd door de Europese Vogelrichtlijn. Langs de Muidense kust, tussen het Diemer Vijfhoek en de Hollandse Brug.

Huidige situatie

Het IJmeer is van nature een dynamisch gebied. Storm, erosie, aanslibbing en de groei van waterplanten bepalen de vorm van de oevers. Door de ondiepe baaien en oevers is het IJmeer ook een belangrijke kraamkamer voor vis en een kweekbak voor schelpdieren. Langs de oever zijn zandstrandjes, buitendijkse rietvelden en geleidelijk aflopende stortstenen oevers te vinden. Hier leven muizen, bunzingen en hermelijnen alsmede een grote populatie ringslangen. Deze ringslangen kunnen zich in beperkte mate verplaatsen van de Diemerzeedijk op de zuidelijke oever van het IJmeer naar de Waterlandse zeedijk op de noordelijke oever door de strekdam, die daartussenin ligt, als rustplaats te gebruiken.
De aanleg van IJburg vormt een inbreuk op het natuurlijke systeem van het IJmeer. De oppervlakte aan luw water en ondieptes, belangrijk als kraamkamer voor vissen, zal afnemen. De eilanden zelf kunnen een barrière vormen voor ringslangen die van de Diemerzeedijk naar de Waterlandse dijk willen zwemmen. Dit kan ertoe leiden dat de ringslangen, die door de aanleg van infrastructuur op de Diemer Vijfhoek al geïsoleerd zijn geraakt, nog verder geïsoleerd raken. IJburg krijgt 18.000 woningen met in totaal circa 45.000 inwoners, en dit zal in de directe omgeving verstoring opleveren. Het natuurverlies dat optreedt als gevolg van de aanleg van IJburg moet worden gecompenseerd. Hierbij gaat het niet om een één op één vervanging van de verloren gegane natuurwaarden met een zelfde oppervlakte als IJburg. De compensatie wordt vooral gezocht in het terugwinnen van natuurwaarden op de oevers en in het water en daaraan gekoppeld verbetering van de waterkwaliteit.
Er zijn op dit moment een aantal manieren waarop natuurontwikkeling in en rond het IJmeer tot stand komt, namelijk:

- *Het ROM-IJmeer*
  Het ROM-IJmeer beleid dient voor een integrale aanpak van de Ruimtelijke Ordening en Milieuvraagstukken. Het moet garantie bieden voor een evenwichtige en duurzame ontwikkeling van het IJmeer. Deelnemers aan het ROM-IJmeerproject zijn alle betrokken gemeenten, provincies en waterschappen en verschillende ministeries. IJburg zelf is één van de projecten van het ROM-IJmeer. De natuurontwikkelingsprojecten Waterlandse kust, Zuidelijke IJmeerkust, Diemer Vijfhoek en de Sanering en inrichting van de Diemerzeedijk zijn ook onderdeel van het ROM-IJmeer.
- *Het Natuurontwikkelingsfonds IJburg*
  Na het referendum over IJburg in 1997 heeft de gemeente Amsterdam samen met de provincie Noord-Holland en de Vereniging Natuurmonumenten het Natuurontwikkelingsfonds IJburg opgericht. Vanuit dit fonds worden een zestal projecten gefinancierd, te weten: red de Ringslang, natuurontwikkeling aan de oostrand van IJburg, het Kinselmeer, natuurontwikkeling door diepe putten in het Markermeer, natuur en recreatie Muidense kust en binnendijkse natuurontwikkeling.
- *De planexploitatie IJburg*
  Projecten die direct te maken hebben met de ontwikkeling van IJburg zijn opgenomen in de planexploitatie van IJburg zelf. Hieronder valt het Buitenwaterplan waarin de ontwerpen voor de oevers, waterkeringen en het ondiepe water rond IJburg zijn opgeno-

men. Het Buitenwaterplan bepaalt waar de vaargeulen naar de havens van IJburg komen te liggen en reserveert het resterende water voor de natuur.

Met ROM-IJmeer, het Natuurontwikkelingsfonds en de planexploitatie tezamen is ruwweg 25 miljoen Euro beschikbaar voor de natuur op en rond IJburg. (Stad en Groen 1, dienst Ruimtelijke Ordening gemeente Amsterdam, 2001)

Doel

Natuurontwikkeling langs de Muidense kust.

Randvoorwaarden

- Het Natuurontwikkelingsfonds IJmeer (Provincie Noord-Holland, Natuurmonumenten en de Gemeente Amsterdam) en de compensatie maatregel IJburg (Voortkomend uit het plan van aanpak ROM IJmeer) moeten eerst een integratieslag maken en met een *gezamenlijk plan komen*.
- Extra financiering vanuit ICES kan alleen plaatsvinden als hiermee een meerwaarde te behalen valt.
- Er dient rekening te worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen van de Speciale Beschermingszone.
- Er mogen geen interessante natuurwaarden verloren gaan, zoals eventueel aanwezige mosselbanken en/of waterplantvelden.

Maatregelen

Eventuele financiële bijdrage.

COLOFON

Uitgave
Stuurgroep Natuurontwikkeling IJsselmeergebied
Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,
directie Noordwest
Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat,
directie IJsselmeergebied

oktober 2002

Vormgeving en tekeningen
Dratex Lelystad

Foto's

R.W. Doef	pag. 19, 22, 28, 32, 40, 47
D. Hofman	pag. 28
R. Korting	pag. 19
H.G. Schutte	pag. 4
R.S. Verheule	pag. 5, 20, 23, 35
Dijk media	pag. 29
W. Meinderts, Foto Natura	pag. 7
W. Klomp, Foto Natura	pag. 13
B. Boekhoven	pag. 32
W. Janssen	pag. 49

Informatie
Projectgroep Natuurontwikkeling IJsselmeergebied
Postbus 600
8200 AP Lelystad
Telefoon: 0320 297 629
Fax: 0320 234 300
Email: d.hofman@rdij.rws.minvenw.nl

Rapportnummer 2002-10
ISBN 9036913047